

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

uefiscdi

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013
Investește în oameni!

**Higher Education Policy Series
No. 11**

Ghid practic privind internaționalizarea învățământului superior românesc

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OPOSORU

uefiscdi

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013
Investește în oameni!

Ghid practic privind internaționalizarea învățământului superior românesc

AUTORI:

Vlad Petcu
Alexandra Petcu
Cezar Hâj
Robert Santa
Cristina-Ramona Fiț

DESIGN:

Panțir Cristian-Andrei

TRADUCERE

Sabina Androne

București, noiembrie 2015

IEMU

Internationalizare Echitate
Management Universitar

CONTINUT

Prefață	4
I.Ce înseamnă internaționalizarea învățământului superior și care sunt coordonatele sale principale?	6
I. 1 Definiții existente	6
I.2 Internaționalizarea în străinătate	6
I.2.1 Mobilitatea creditelor	6
I.2.2 Mobilitatea programelor de studiu	7
I.2.3 Programe de mobilitate pentru cadre didactice	8
I.2.4 Alte tipuri de mobilitate de scurtă durată	9
I.2.5 Învățământ superior transnațional	9
I.3 Internaționalizarea acasă	10
I.3.1 Curricula	12
I.3.2 Limbi de predare și importanța lor în procesul de internaționalizare	13
I.3.3 E-learning	16
I.3.4 Pedagogie	16
I.3.5 Servicii dedicate studenților	18
I.3.6 Angajabilitate	21
II. Importanța și avantajele internaționalizării	24
II.1. Importanța internaționalizării	24
II.2 Avantajele internaționalizării	26
II.3 Provocări și bariere în calea internaționalizării	28
II.3.1 Provocări	28
II.3.2 Bariere	29
II.4.Tendințe privind internaționalizarea	33
III. Cum putem dezvolta internaționalizarea educației?	36
III.1 Dezvoltarea unei strategii privind internaționalizarea	36

III.1.1 Definiție.....	36
III.1.2 Importanța planificării strategice.....	37
III.1.3 Etapele planificării strategice.....	39
III.1.4 Viziune vs. misiune în planificarea strategică.....	40
III.1.5 Pași, măsuri și metode în dezvoltarea strategiei.....	41
III.1.6 Studii de caz.....	45
III.2 Evaluarea gradului de internaționalizare a educației.....	55
III.3 Luarea de decizii în mod colaborativ la nivel instituțional.....	57
III.4 Finanțarea internaționalizării.....	59
III.4.1 Fonduri specifice pentru internaționalizarea activităților din învățământul superior.....	59
III.4.2 Erasmus+.....	61
III.4.3 Programe Operaționale 2014-2020.....	66
III.5 Tips and tricks.....	68
III.6 Alte Instrumente.....	71
IV. Internaționalizarea ÎS în România.....	73
IV.1 Evoluții recente.....	73
IV.2 România comparativ cu UE și alte țări.....	74
IV.3 Angajamente ale României cu impact asupra internaționalizării.....	75
IV.4 Legislația Națională relevantă.....	77
IV.5 Percepția studenților privind internaționalizarea.....	77
Anexa 1 - Model structurat de asistare în dezvoltarea unui plan strategic privind internaționalizarea educației.....	79
Bibliografie și citire suplimentară.....	88
Evidență figuri și tabele.....	92
Glosar.....	93

Prefață

Prezentul ghid a fost conceput pentru cei interesați de dezvoltarea internaționalizării educației în învățământul superior, membri ai comunității academice și administrative din cadrul instituțiilor de învățământ superior. Scopul acestuia este de a oferi celor interesați de dezvoltarea internaționalizării învățământului superior o definiție a tuturor aspectelor și dimensiunilor asociate conceptului de internaționalizare a educației, diferite perspective privind metodele de dezvoltare a internaționalizării educației, exemple de bună practică, tendințe la nivel global, avantajele și oportunitățile dezvoltării internaționalizării, barierele și obstacolele care stau în calea dezvoltării acestei dimensiuni.

Ghidul a fost dezvoltat în cadrul proiectului „Internaționalizare, Echitate și Management Universitar pentru un învățământ superior de calitate”, (IEMU) coordonat de către Unirea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI) în colaborare cu Asociația Internațională a Universităților (IAU), și cofinanțat prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU) în perioada 2013 – 2015.

În cadrul aceluiași proiect au fost dezvoltate o serie de documente și instrumente care pot servi ca suport atât pentru membrii comunității academice și administrative din universități cât și pentru factorii decidenți de la nivel național:

- Cadru Strategic pentru Internaționalizarea Învățământului Superior din România. Analiză și Recomandări;
- Blueprint al unei structuri pentru promovarea sistemului de învățământ superior din România;
- O serie de indicatori de măsurare a internaționalizării educației
- 20 de strategii instituționale privind dezvoltarea internaționalizării educației, realizate cu asistența experților naționali și internaționali implicați în cadrul proiectului
- Portalul www.studyinromania.gov.ro – prima platformă complexă care promovează învățământul superior românesc la nivel global.

Detalii despre proiect cât și documentele integral sunt disponibile pe siteul oficial al proiectului www.iemu.forhe.ro. Toate aceste documente și resurse pot servi ca forme de suport și informare complementare prezentului ghid.

CAPITOLUL I

I.Ce înseamnă internaționalizarea învățământului superior și care sunt coordonatele sale principale?

I. 1 Definiții existente

Internaționalizarea educației este un concept complex, fiind văzut diferit de către cercetători, lideri instituționali, actori și organizații de la nivel regional, național și global. Internaționalizarea nu ar trebui să fie văzută ca un scop în sine, ci mai degrabă ca un mod prin care se dezvoltă calitatea învățământului superior. Jane Knight a definit internaționalizarea educației ca “un proces de integrare a unei dimensiuni internaționale, interculturale sau globale în scopul, funcțiile și livrarea de învățământ universitar” (Knight, J. 2004).

De Wit a actualizat definiția internaționalizării educației a lui Knight: “procesul intenționat de integrare a unei dimensiuni internaționale, interculturale sau globale în misiunea, funcțiile și modul de furnizare a serviciilor educaționale de nivel secundar sau superior, cu obiectivul de a spori calitatea educației și cercetării pentru toți studenții și personalul, precum și pentru a face o contribuție semnificativă la societate.” (De Wit, H., 2015, conferința INQAAHE, Chicago)

Internaționalizarea educației are o serie de componente care vor fi dezvoltate pe parcursul acestui ghid, însă cu toate acestea cea mai populară dimensiune a internaționalizării educației este mobilitatea, iar universitățile se limitează de obicei la această parte, de foarte multe ori uitând de restul componentelor care înglobează conceptul de internaționalizare a educației.

I.2 Internaționalizarea în străinătate

Conform Knight (UEFISCDI, 2013, p. 7), internaționalizarea are două componente principale, anume internaționalizarea în străinătate, tratată pe larg în acest capitol, respectiv internaționalizarea acasă, ce face subiectul următorului capitol. Pentru fiecare dintre cele două componente ale internaționalizării vor fi analizate activitățile prin care acestea se manifestă.

I.2.1 Mobilitatea creditelor

Mobilitatea creditelor are în vedere programele de mobilitate de scurtă durată, pe baza cărora studenților mobili li se recunoaște perioada petrecută în străinătate și li se oferă creditele ECTS aferente disciplinelor

studiate/ programelor incluse în curricula universității la care aceștia sunt înmatriculați.

Mobilitatea creditelor are două dimensiuni, analizând deopotrivă mobilitățile studenților incoming, adică ale studenților străini care urmează un program de mobilitate de scurtă durată în România, precum și mobilitățile studenților outgoing, adică ale celor înmatriculați la universități de pe teritoriul României, care urmează un program de mobilitate într-un alt stat.

1.2.2 Mobilitatea programelor de studiu

Mobilitatea programelor de studiu are în vedere desfășurarea de către un student a unui întreg ciclu de studii superioare într-un alt stat decât cel al căruia naționalitate o poartă. Este vorba, spre exemplu, de situația studenților din străinătate care se înscriu la studii universitare de licență, master sau doctorat în România (numiți în acest caz studenți incoming), respectiv studenți români care decid să urmeze studiile universitare într-un alt stat (denumiți studenți outgoing).

De departe cea mai comună țară de origine pentru studenții străini care studiază în România este Republica Moldova. Cu toate acestea, există o diversitate ridicată și lipsită de vreun tipar predefinit în rândul restului populației de studenți străini.

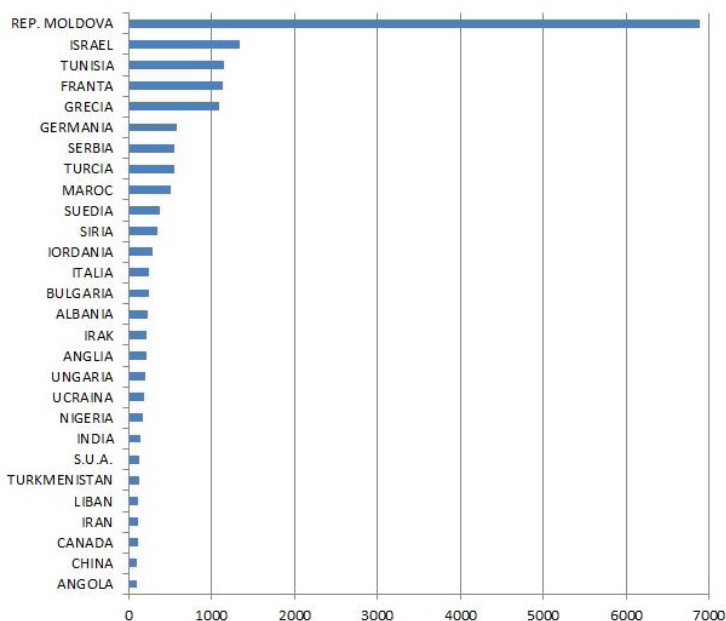

Fig 1 - Top 5 țări de origine a studenților străini din România, 2011

I.2.3 Programe de mobilitate pentru cadre didactice

În afara programelor de mobilitate pentru studenți, mobilitatea de personal este o componentă semnificativă a internaționalizării. În universitățile bine conectate la rețele globale de cercetare, există numeroase mobilități bilaterale derulate în acest scop. În cazul României, o bună parte din mobilitatea externă se derulează grație unor programe europene precum Erasmus sau CEEPUS.

Dintre programele de finanțare a mobilităților pentru cadre didactice se remarcă alături de programul Erasmus și programul CEEPUS (Central European Exchange Program for University Studies).

În prezent, există o discrepanță între numărul de cadre didactice plecate în mobilități externe și personalul atras în România. Prin programele LLP (Life-long Learning Programme), a crescut exponențial numărul de universitari români plecați în misiuni de predare sau de formare în alte state, dar mobilitățile atrase de România au stagnat ca număr (ANPCDEFP, 2015).

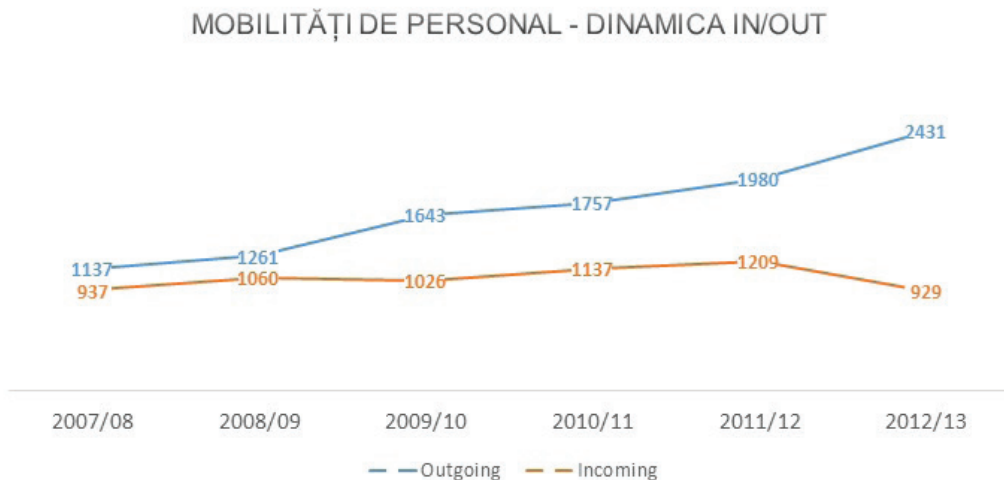

Fig 2 - : Mobilități de personal - dinamica in/out, sursă date: ANPCDEFP

Una din tendințele notabile ale ultimilor ani a fost reorientarea fluxurilor de mobilitate pentru personal dinspre legăturile privilegiate cu Europa de Vest, asociate perioadei Tempus, cu o creștere a legăturilor cu state din Europa Centrală și de Est, precum și din Europa de Sud. O problemă specifică este lipsa de legături cu state cu sisteme universitare din Europa de Nord-Vest, de exemplu Regatul Unit sau statele din Scandinavia.

”Față de anul 2007/2008, în 2012/2013 s-a înregistrat o creștere de peste 500% a mobilităților incoming din Turcia, și de peste 200% a mobilităților din Polonia, Bulgaria și Slovacia (în acest din urmă caz pornind de la o bază modestă). În schimb, a scăzut cu 50% sau mai mult numărul de mobilități incoming originare din Austria, Irlanda, Belgia, Marea Britanie sau Franța.” (ANPDEFP, 2015).

I.2.4 Alte tipuri de mobilitate de scurtă durată

Alte tipuri de mobilitate de scurtă durată au în vedere următoarele tipuri de programe:

- Școli de vară/ iarnă internaționale sau echivalent – cu participarea studenților, a cadrelor didactice sau a personalului implicat în cercetare;
- Conferințe internaționale unde cadrele didactice/ cercetătorii sunt invitați ca vorbitori cheie/ principali;
- Mobilitate pentru practică transnațională finanțată prin POSDRU 2007-2013, care se menține și în perioada de programare 2014-2020 în cadrul Programului Operațional Capital Uman.

I.2.5 Învățământ superior transnațional

”Educația transnațională se referă la fluidizarea indivizilor, programelor, furnizorilor, curriculei, proiectelor, cercetării și serviciilor care depășește granițele naționale și regionale. Educația transnațională este o dimensiune a activităților de internaționalizare care face parte din proiectele de cooperare și dezvoltare, programele de mobilitate academică și inițiativele comerciale.” (UEFISCDI, 2013, p. 64)

Conform J. Knight, se disting următoarele forme de învățământ superior transnațional (2005 (UEFISCDI, 2013, p. 64)):

- **Franciza** – presupune lansarea unei noi universități într-un stat prin francizarea (importarea modelului educațional și economic) al unei universități tradiționale dintr-un alt stat, prin achitarea unei taxe și a unei redevențe periodice, în schimbul dreptului de exploatare a unui ansamblu de drepturi de proprietate intelectuală și de know-how educațional;
- **Deschiderea de filiale** ale unor universități în alt stat decât cel în cadrul cărora universitățile de bază își desfășoară activitatea. Exemple în acest sens la nivelul României sunt Universitatea Maritimă din Constanța, ce a deschis în Septembrie 2012 o filială în Aktau, Kazakhstan, respectiv Universitatea „Dunărea de Jos”

din Galați, care a deschis o filială în Cahul, Rep. Moldova.

- **Twining** – denumite și programe de înfrățire instituțională, prevăd crearea de parteneriate sustenabile între două instituții de învățământ superior, care vor dezvolta ulterior proiecte comune, cu scopul schimbului de bune practici și a armonizării și creșterii nivelului de calitate a procesului educațional.
- **Programe cu dublă specializare/ programe în cotutelă (joint degree)** – au în vedere dezvoltarea de programe de studii universitare, internaționale, realizate de consorții alcătuite din mai multe instituții de învățământ superior și, dacă este cazul, alți actori relevanți, programele de studii fiind integrate în curricula tuturor instituțiilor implicate.
- **E-learning** – Termen generic folosit pentru a descrie orice formă de învățare, în cadrul educației terțiare, care folosește tehnologiile moderne de informare și comunicare (ARACIS, 2014, p. 53).
- **Învățământ la distanță** - Formă flexibilă de educație superioară, în care procesul educațional se desfășoară prin intermediul tehnologiilor moderne de comunicare, fără a necesita prezența fizică a profesorului sau studentului (ARACIS, 2014, p. 52).

I.3 Internaționalizarea acasă

Alături de internaționalizarea în străinătate, prezentată în capitolul anterior, internaționalizarea universităților presupune și facilitatea și acomodarea fluxurilor din exterior, prin înscrierea studenților internaționali, prin identificarea personalului academic internațional care poate îndeplini cerințele universității gazdă, prin organizarea diferitelor evenimente și prin sprijinirea inițiativelor de relaționare internațională etc. Toate aceste elemente sunt specifice mobilității transnaționale și relaționării internaționale.

Mai mult decât atât, internaționalizarea acasă presupune și abordarea dimensiunii internaționale în toate aspectele vieții academice, chiar și pentru acei stakeholderi care, în mod aparent, nu beneficiază direct de activități internaționale.

Conform lui Hudzik (2011) (UEFISCDI, 2013, p. 65), internaționalizarea comprehensivă acasă înseamnă “un angajament, confirmat prin acțiune, de a implementa perspective internaționale și comparative prin misiunile de predare, cercetare și suport ale învățământului superior. Internaționalizarea formează etosul și valorile instituționale și are impact asupra întregului sistem de învățământ superior. Este un element esențial

care trebuie asumat de leadership, conducere, facultate, studenți și toate facilitățile academice și unitățile de suport. Este un imperativ instituțional, nu doar o posibilitate dezirabilă”.

Verificarea primară/rapidă a gradului de internaționalizare internă a unei instituții se poate face prin analizarea unui set de indicatori legați de gradul de pătrundere a măsurilor de internaționalizare adoptată.

Măsură adoptată	Aplicabilitate
Internaționalizarea acasă este accesibilă tuturor studenților și astfel face parte din programa obligatorie.	☐ DA ☐ NU
Internaționalizarea acasă este un set de instrumente și activități “domestice” care se concentrează pe dezvoltarea competențelor internaționale și interculturale ale studenților.	☐ DA ☐ NU
Internaționalizarea acasă se bazează pe faptul că, majoritatea studenților nu vor călători din motive de studiu, ci mai degrabă din motive personale, deși prima opțiune nu este cu totul exclusă.	☐ DA ☐ NU
Ar putea include programe de mobilitate outgoing de scurtă durată sub forma vizitelor de studiu sau proiectelor de cercetare care fac parte din curricula obligatorie.	☐ DA ☐ NU
Include experiențe individuale ale studenților din perioada de studiu sau de practică în străinătate doar dacă aceste experiențe fac parte din instrumentele de evaluare ale instituției/universității de origine a studentului (de exemplu portofoliul/profilul studenților).	☐ DA ☐ NU

Instituțiile care îndeplinesc toate caracteristicile indicate sunt instituții care prezintă un nivel ridicat de internaționalizare internă, accesibil la nivelul întregii populații academice. Acest tip de instituții tind să beneficieze de beneficii derivate ca urmare a conectivității comunității academice, care tinde să contribuie la stabilirea de legături internaționale proprii pentru tineri.

Abordarea unei dimensiuni internaționale „acasă” este adesea facilitată de adaptarea la factori exogeni precum sistemul de credite transferabile (ECTS) și Suplimentul de Diplomă, prevederile legale aferente restructurării învățământului superior pe cele trei cicluri ale Procesului Bologna, legea privind implementarea unui nou concept al continuării dezvoltării calității pe baza ESG și implementarea cadrului național al calificărilor în conformitate cu EQF. Acești factori externi voinței instituționale au condus adesea la revizuirea curriculei și a programei urmând cele mai bune practici din Europa și de la nivel internațional, dar și la o creștere a

dimensiunii internaționale în aproape toate departamentele academice și administrative ale universităților (UEFISCDI, 2013, pg. 65-66).

Unul din obiectivele de bază ale internaționalizării acasă este de a oferi studenților acea experiență academică care îi determină să dobândească cunoștințele și abilitățile necesare într-o lume globalizată și să îi educe în spiritul civic al unei societăți democratice la nivel global. Din acest motiv, abordarea strategică a internaționalizării acasă vizează cel puțin componentele descrise în continuare:

- Analiza „factorilor de intrare”, precum:
 - numărul programelor și/sau al cursurilor predate în limbi străine;
 - numărul studenților locali sau internaționali înscriși;
 - numărul cadrelor didactice cu abilitățile necesare de predare și comunicare pe domeniul lor în una sau mai multe limbi străine;
 - numărul personalului străin angajat temporar pentru activități de predare și/sau cercetare etc.
- Regândirea curriculei și revizuirea conținutului cursurilor;
- Predarea în limbi străine;
- Personal academic competent și facilități academice;
- Servicii suport pentru studenți (inclusiv studenții internaționali) și activități extracurriculare pentru creșterea expunerii internaționale a studenților în cadrul campusului;
- Servicii dedicate creșterii gradului de angajabilitate a studenților.

I.3.1 Curricula

Într-o universitate internaționalizată, absolvenții ar trebui să înțeleagă și să își internalizeze atât propria lor cultură, dar să demonstreze simultan flexibilitate, gândire critică și viziune comparativă a culturii lor într-un context global al problemelor, proceselor și sistemelor, să comunice și să interacționeze în limba maternă, dar și în limbi străine, să demonstreze un interes pentru implicarea personală în contexte globale și interculturale. În reforma curriculei, universitățile din România integrează dimensiunea internațională în diverse forme:

- Includerea unor studii regionale specializate de politică internațională, afaceri internaționale sau studii culturale comparative;
- Dubla acreditare a programelor de studiu (cu predare în limba română și/sau alte limbi străine), atât de către ARACIS conform

reglementărilor legale naționale și – în același timp – de instituții internaționale, conform standardelor acestora;

- Predarea în limbile de circulației internaționale a programelor integrale de studiu;
- O reformare mai detaliată a conținutului academic al cursurilor cu scopul de a dezvolta abilități specifice care îi determină pe absolvenți să se încadreze mai ușor într-o societate, piață a muncii și economie mult mai deschise.

În afara aspectelor legate de deschiderea spre o lume globalizată, o curricula modernă implică și un nivel ridicat de comunicare cu stakeholderii relevanți din comunitate. În rândul reprezentanților stakeholderilor, universitățile implică în cele mai multe din cazuri companiile multinaționale, instituții locale și străine de cercetare, asociații profesionale, de cele mai multe ori afiliate rețelelor internaționale pe diferite arii de specializare. Alături de cadrele didactice, ei sunt în măsură să aducă îmbunătățiri curriculei și să integreze dimensiunea internațională în conținutul procesului de educație și training.

Un mijloc tot mai popular de reformare a curriculei îl reprezintă și dezvoltarea de parteneriate și acordurile de schimburi cooperative, între care se remarcă programele în cotutelă și cu dublă certificare. Aceste programe au, prin definiție, trăsături internaționale prin faptul că oferă cunoștințe și abilități transferabile, aplicabile în cel puțin două contexte sociale și economice diferite, prin faptul că reunesc IIS din cel puțin două state diferite (UEFISCDI, 2013, pg. 67-68).

Prin reformarea curriculei, universitățile au în vedere oferirea unei dimensiuni internaționale atât propriilor studenți (i.e. români), cât și studenților străini care urmează programe de studiu temporare/ de lungă durată în România

1.3.2 Limbi de predare și importanța lor în procesul de internaționalizare

Învățarea unei limbi străine joacă un rol decisiv în procesul de internaționalizare acasă. De altfel, o universitate nu poate introduce predarea sau învățarea într-o limbă străină, dacă profesorii și studenții nu au cunoștințele necesare folosirii respectivei limbi străine. Utilizarea resurselor internaționale de învățare, accesul la bazele de date internaționale și solicitarea oportunităților de studiu în străinătate depind de abilitățile lingvistice și de certificarea acestor abilități.

Universitățile din România au introdus în ultimii 20 de ani studiul obligatoriu al cel puțin unei limbi străine și oferă oportunități opționale de a studia și alte limbi străine. De asemenea, numeroase universități oferă tot mai multe programe de licență și masterat cu predare în engleză, franceză sau germană. Aceste oportunități de studiu sunt deschise atât studenților locali, cât și internaționali.

Trebuie menționat faptul că ARACIS realizează o evaluare specială pentru programele predate în limbi străine. În acest proces, ARACIS monitorizează diferite aspecte ale capacității instituționale de a organiza aceste programe în ceea ce privește criteriile de admitere specifice (certificatul de limbă este o cerință obligatorie), abilități lingvistice ale cadrelor didactice, disponibilitatea resurselor de învățare în limba respectivă, standardele de învățare și de trai din cadrul campusului etc. Deși cele mai multe universități se bazează pe certificări externe pentru abilitățile de limbă, unele ÎS din România au luat inițiativa de a dezvolta programe speciale de training lingvistic pentru tinerii profesori care intenționează să predea în cadrul programelor internaționale.

Curricula acestor programe nu presupune doar îmbunătățirea abilităților aplicate de limbă străină, ci înglobează cursuri teoretice și practică pedagogică modernă, metode de evaluare a studenților în funcție de specializarea fiecăruia, cursuri de gândire critică și scriere academică, cursuri de asigurare a calității la nivel de domeniu și curricula etc. Un exemplu în acest sens este Academia de Studii Economice din București care găzduiește din anul 2006 un program de master pentru cadrele didactice implicate în predarea în limba engleză a diferitelor materii din aria economiei și administrării afacerilor.

Este esențial să se noteze importanța utilizării limbii engleze în aragerea studenților internaționali la nivel global. Statele anglofone au dominat în ultimele decenii fluxurile de studenți internaționali, având suplimentar și o atractivitate pentru cercetători și cadre didactice.

Limba engleză este folosită ca vehicul pentru facilitarea internaționalizării, dar mai ales pentru atragerea de studenți și personal străin divers. Limba engleză facilitează o diversificare a cooperării internaționale ca urmare a utilizării sale ca *lingua franca* globală.

Dacă această atractivitate ține foarte mult de prestigiul sistemelor de învățământ universitar (în special a celui american), unele state anglofone

au dezvoltat un nivel ridicat de atracție pentru anumite piețe bine definite (de exemplu Australia și piața asiatică). În ultimii ani, statele europene – mai ales cele în care limba oficială nu este de circulație internațională – au cunoscut o expansiune rapidă a ponderii programelor derulate în limba engleză, mai ales la nivelul studiilor masterale. Unele țări precum Olanda oferă sute de cursuri în limba engleză, dar astfel de cursuri există și în alte state. Mai mult, inclusiv țări fără o tradiție extinsă a dezvoltării de programe în limbi străine au inițiat extinderea ofertei educaționale în limba engleză (e.g. Spania, Franța, Italia). De altfel, în anul 2013 erau înregistrate la nivelul studiilor masterale peste 6.407 programe de studiu în limba engleză, în creștere cu 38% față de 2011 (IIE, 2013). Statele care au înregistrat cea mai rapidă rată de creștere a acestora au inclus Danemarca, Suedia, Italia, Finlanda și Franța. Această expansiune pune presiune pe statele cu o pondere relativ scăzută a acestor programe, limitând atractivitatea acestora pentru studenții străini și ridicând o barieră suplimentară în calea mobilității transnaționale.

În afară de programele de limbă engleză, programele de limbă franceză prezintă oportunități semnificative de extindere a atractivității transfrontaliere.

Mult timp percepută ca o limbă aflată în declin, franceza cunoaște o expansiune rapidă, mai ales în Africa. Eforturile de creștere a cooperării cu acest continent vor trebui să țină cont de rolul pe care îl are limba franceză în circa 30 de state africane.

Principala zonă de creștere a populației francofone globale este Africa, unde se estimează o creștere a populației vorbitoare de limbă franceză până la circa 700 de milioane de vorbitori (anul 2050), circa 8% din populația globală totală (OIF, 2015). În condițiile în care aceste state au populații în creștere rapidă și o nevoie în ascensiune pentru accesarea învățământului superior, limba franceză constituie o importantă resursă în atragerea de studenți străini. În aceste condiții, România poate anticipa o eventuală creștere a cererii pentru studii universitare provenită din Africa francofonă.

Un alt suport lingvistic pentru internaționalizarea acasă este oferit prin cursurile de limbă română (ex. Anul pregătitor de limbă română) organizate pentru studenții internaționali care aplică la studii în România.

În ultimii ani, Ministerul Educației Naționale a organizat și a finanțat câteva centre de învățare a limbii române, afiliate unor universități. În egală

măsură, Institutul Cultural Român și rețeaua sa internațională sprijină predarea și învățarea limbii și culturii române și organizează diferite evenimente culturale pentru a dezvolta interesul pentru cultura română. Conform Institutului Limbii Române (ILR) există 40 de lectorate care oferă cursuri de limba română și care promovează sistemul de învățământ superior și cultura românească în universitățile din Europa, America de Nord, Asia de Sud și de Est și Caucaz. Studenții actuali și studenții viitori interesați de o perioadă de studiu în România sunt principalul grup țintă al acestor activități.

Pe de altă parte, deschiderea globală a societății, utilizarea limbii engleze “standard” și programele de studiu oferite în limba engleză au scăzut interesul pentru învățarea limbii române în contextul obținerii unei diplome din partea unei universități din România (UEFISCDI, 2013, pg. 68-70).

1.3.3 E-learning

Dezvoltarea de programe de e-learning facilitează nu doar accesul studenților români la învățământ superior, ci și pregătirea acestora pentru a face față în mod competitiv unui mediu global dominat de progres în domeniul tehnologiei informației. Totodată, se asigură un acces mai facil și de scară mai largă la învățământul superior românesc studenților străini.

O formă specifică de program online de formare este reprezentată de așa-numitele MOOCs sau cursuri online deschise masive. Acestea sunt în măsură din ce în ce mai mare de universități pentru a oferi o selecție limitată de servicii educaționale online într-o manieră deschisă sau cu costuri scăzute. În anumite cazuri și formate, un MOOC poate constitui un instrument valoros de promovare și de deschidere a lumii academice spre societate.

1.3.4 Pedagogie

Reforma curriculară și revizuirea conținutului cursurilor trebuie realizate în paralel cu regândirea metodelor pedagogice aplicate în procesul predării și învățării. În era comunicării globale și a accesului nelimitat la informație în mediul virtual, tradiționala paradigmă a instruirii (transferul de cunoștințe) este înlocuită de un model nou: paradigma învățării, bazată pe o abordare holistică a tuturor elementelor și factorilor care contribuie la structurarea cunoștințelor și abilităților printr-un proces centrat pe student (Barr și Tagg, 1995). Universitățile creează un mediu favorabil de învățare cu acces liber la cele mai noi resurse de învățare și cu o orientare mai mult sau mai puțin individualizată pe fiecare student pentru a obține cele

mai bune rezultate.

Metoda clasică de predare ex cathedra rămâne cea mai frecventă metodă de transfer al cunoștințelor în cadrul programelor de licență oferite de universitățile din România. În ciuda modernizării facilităților oferite în mediul academic, învățământul superior este încă departe de aplicarea metodelor de învățare hibrid sau combinate. Unele domenii de studiu (mai ales cele cu o puternică orientare metodologică) promovează totuși o metodă diferită de predare și evaluare a studenților, chiar dacă grupele de studiu sunt adesea mult prea mari. Tehnologia de ultimă oră, studiile de caz și analiza situațională reprezintă instrumentele principale de predare și investigare, dar și de pregătire a studenților pentru folosirea mijloacelor tehnice aplicate în analiza contextuală. În acest caz, evaluarea studentului se concentrează pe gândirea inovativă materializată în anumite proiecte individuale și/sau de grup.

Chiar și în cazul predării față în față, există o cerere tot mai mare pentru metodele moderne de predare și tehnologiile de comunicare care facilitează accesul la resursele de învățare virtuală și încurajează interacțiunea/dialogul între studenți și cadrele didactice. Bibliotecile digitale sunt o resursă valoroasă în pedagogia modernă, iar universitățile de top din România le oferă studenților lor acces liber la volumele și publicațiile naționale și internaționale. Relaționarea între bibliotecile universitare este deosebit de apreciată, pentru că facilitează diversitatea documentației pentru predare și cercetare.

Conferințele video și invitații din cadrul organizațiilor publice și/sau private (majoritatea cu o puternică deschidere internațională) își aduc contribuția la o mai bună integrare a cunoștințelor teoretice și practice necesare în domeniile de specializare aferente. Corpul profesoral local este adesea complementat de invitați și profesori reprezentanți ai universităților partenere din diferite țări. Resursele de învățare de ultimă generație și accesul la baze și publicații științifice internaționale reprezintă metode uzuale implicate în procesul de predare și învățare de la acest nivel.

În cadrul programelor de master, evaluarea pe parcursul anului și evaluarea finală de asemenea implică facilități TIC de ultimă generație, având în vedere că aceste evaluări de cele mai multe ori presupun o prezentare publică sau proiecte individuale și/sau de grup.

Cel de-al treilea ciclu Bologna – studiile doctorale – este cel mai puternic

influențat de dimensiunea internațională a procesului educațional. Studenții doctoranzi și coordonatorii acestora trebuie să demonstreze vizibilitate internațională și performanțe științifice prin diferite articole publicate în jurnale internaționale. Din acest motiv, universitățile din România trebuie să asigure acces nelimitat la cele mai bune baze de date și la descoperirile cele mai recente din domeniul cercetării. Datorită finanțării modeste, această cerință nu poate fi îndeplinită în multe din domeniile de nișă, ceea ce poate crea frustrare în rândul studenților doctoranzi.

Acordurile instituționale cu universitățile partenere și institutele de cercetare din alte țări care acceptă studenții doctoranzi din România pentru o perioadă de cercetare dar și pentru o dublă coordonare a tezei de doctorat reprezintă în acest moment o soluție viabilă pentru a sprijini studenții doctoranzi (UEFISCDI, 2013, pg. 70-71).

O provocare specifică rezultată din internaționalizarea educației este dată de diferențele de așteptări și familiaritate cu metode pedagogice distincte ale studenților internaționali. În mod deosebit, metodele de predare moderne din ce în ce mai răspândite în Europa pot fi în contradicție cu familiaritatea unor studenți cu sisteme educaționale cu un caracter centrat pe profesor sau valențe autoritare în sala de clasă. De obicei, aceste variații din experiența anterioară provoacă adaptarea diferențiată în clasă, nivele diferite de interacțiune și participare și avantaje sau dezavantaje vis-a-vis de metodele de evaluare utilizate.

În acest sens, este importantă adaptarea modului de derulare a cursurilor și sistemul de evaluare a studenților străini, mai ales printr-un mix de metode sau prin suport metodologic direct (de exemplu, prin explicarea metodelor de evaluare, a modului de redactare a lucrărilor academice, etc.). Servicii complementare pot fi organizate prin dezvoltarea de birouri de consiliere academică.

1.3.5 Servicii dedicate studenților

Alături de curricula și mediul academic, calitatea vieții de student, activitățile extracurriculare și implicarea studenților în diferite evenimente organizate în cadrul campusului, în afara lui, sau în spațiul virtual, completează cunoștințele și abilitățile dobândite în mod formal. Vom insista pe acest aspect, deoarece în contextul internaționalizării, există o tendință de prioritizare a componentelor educaționale formale asupra serviciilor complementare, lucru care poate duce la izolarea studenților

internaționali prezenți în universitățile locale.

Universitățile de stat din România fac un efort continuu pentru a renova facilitățile și a îmbunătăți mediul de viață și de studiu pentru studenții internaționali, în ciuda scăderii finanțării publice din ultimii ani. Instituțiile private de învățământ superior din România își concentrează eforturile mai ales pe îmbunătățirea condițiilor de predare și învățare. Ce pare a fi mai puțin important pentru conducerea anumitor universități din România este folosirea eficientă a unei varietăți de facilități pentru studenți, acestea fiind:

- **Informare adecvată a studenților actuali și potențiali**, dar și a familiilor acestora în legătură cu condițiile de învățare și de trai din cadrul campusului și din afara lui, inclusiv asistența pentru cazare, servicii medicale și juridice. Cu toate acestea, s-au înregistrat îmbunătățiri semnificative în multe din universitățile din România. Paginile oficiale ale instituțiilor de învățământ, care oferă informații în diferite limbi străine, și având secțiuni speciale pentru studenți, sunt acum practici întâlnite în majoritatea universităților de stat sau private.
- Majoritatea universităților au **biblioteci virtuale** pentru a facilita accesul la resursele de învățare și oferă conexiune online la aceste facilități din afara campusului. Bibliotecile online sunt utilizate și pentru accesarea de baze de date cu jurnale internaționale relevante.
- Universitățile oferă **servicii adecvate de cazare, cantine studențești, dar și servicii medicale**.
- **Serviciile suport pentru studenții cu nevoi speciale** (dizabilități) sunt mai puțin disponibile în campusurile din România, dar multe din instituții vor implementa aceste servicii, conform prevederilor planurilor de dezvoltare strategică adoptate pentru 2012-2016.
- **Consilierea pentru studenți înainte de înscriere și în timpul studiilor**, facilitățile de plasare în stagii de practică, dar și de **orientare în carieră** – toate aceste servicii au fost introduse în mod formal în ultimii 10-15 ani, ca o consecință a competiției pentru studenți și pentru a preveni abandonul în perioada studiilor. Fiecare universitate din România oferă în campus, dar și cadrul comunității locale din care face parte, o serie de activități și servicii pentru a îmbunătăți vizibilitatea instituțională și pentru a accentua relevanța cercetării și a rezultatelor învățării.
- **Serviciile de angajare în campus**, oferite în alte state pentru a

ajuta studenții să aibă acces la o formă de activitate remunerată care oferă posibilitatea accesării rapide a serviciilor educaționale (aflăte în proximitate) sunt puțin populare în România. Totuși, există joburi oferite studenților, dintre care un număr pot fi accesate și de studenți străini.

Este foarte dificil de cuantificat cât de eficiente sunt aceste acțiuni și servicii, pentru că succesul lor depinde de o varietate de factori și elemente, care nu țin exclusiv de universitate. Același lucru se aplică și serviciilor oferite studenților în încercarea acestora de a face practica profesională obligatorie. În universitățile mari, diferențele sunt vizibile la nivelul facultăților și departamentelor.

Activitățile extracurriculare, în egală măsură cu evenimentele culturale și sportive au un rol important în dezvoltarea personală a unui student. Din dorința de a îndeplini cerințele conform curriculei academice, majoritatea universităților din România lasă la latitudinea studenților inițiativa de a identifica activitățile și oportunitățile aferente timpului liber. Ca un exemplu de bună practică, multe universități de tradiție au inițiat **recunoașterea** (conform anumitor cerințe speciale) **activităților extracurriculare și/sau a învățării din experiență proprie**, pentru care se oferă uneori certificate sau, în puține cazuri, chiar puncte pentru credite ECTS, în conformitate cu cantitatea de muncă depusă pentru îndeplinirea cu succes a cursului/modulului/ practicii extracurriculare.

Serviciile pentru studenții internaționali și sprijinul pentru activitățile multiculturale acoperă o varietate de acțiuni și oportunități cu scopul de a îmbunătăți experiențele de viață și de studiu pentru studenții incoming în interacțiunea lor cu studenții locali și cu cetățenii orașului respectiv. **O sursă comprehensivă de informație cum este Ghidul pentru studenții internaționali** reprezintă un punct de plecare foarte bun pentru dezvoltarea acestor servicii. Doar câteva universități din România au investit timp și resurse financiare în crearea unui astfel de instrument.

Majoritatea au preferat să dezvolte **o pagină web în diferite limbi străine**, lucru care oferă o parte din informațiile necesare studenților interesați, dar **nu acoperă toate nevoile unui student internațional care aparține unui context cultural și național diferit** (de cele mai multe ori) de cel al universității gazdă. Din acest motiv, **în universitățile cu mai multă experiență pe acest plan, a fost organizat un singur birou pentru relaționarea cu studenții internaționali pe toate problemele cu care**

se confruntă aceștia, atât în campus cât și în afara lui. Acest birou se ocupă și de organizarea evenimentelor multiculturale de socializare și integrare pentru studenții locali și internaționali.

Implicarea organizațiilor studențești, a alumnilor și serviciile oferite de aceștia ar putea de asemenea avea un rol important, de vreme ce tot mai mulți absolvenți ai universităților sunt cetățeni străini. Aceste servicii asistă universitățile în efortul lor de a promova oportunitățile de studiu în străinătate, și, în același timp, sprijină activ evenimentele interculturale și multiculturale din cadrul campusului (UEFISCDI, 2013, pg. 71-73).

1.3.6 Angajabilitate

Angajabilitatea absolvenților este definită ca “abilitatea de a dobândi un prim loc de muncă relevant, sau de a dezvolta propria afacere, pentru a păstra statutul de angajat și pentru a avea libertatea de mișcare în cadrul pieței muncii” (Raportul Grupului de Lucru pe Angajabilitate, BFUG, 2009). În acest context, misiunea universităților este de a:

- Oferi studenților acele calificări academice – definite din punctul de vedere al cunoștințelor, abilităților, valorilor și atitudinilor – relevante pentru angajatori în procesul de recrutare al unui absolvent;
- Oferi absolvenților de-a lungul carierei lor profesionale oportunitatea de a evolua și/sau de a-și îmbunătăți calificările inițiale prin programele de învățare pe tot parcursul vieții.

Interconexiunea globală a piețelor de muncă și mobilitatea transnațională a absolvenților în căutarea unui loc de muncă (mai bun) au adus în discuție problema recunoașterii academice și profesionale a diplomelor și calificărilor oferite de instituțiile de învățământ superior, localizate în diferite țări. România a fost printre primele cinci țări care au ratificat și implementat Convenția de la Lisabona din 1997 cu privire la Recunoașterea Academică a Calificărilor în Învățământul Superior, care este principalul instrument legal al recunoașterii academice și al recunoașterii profesionale a calificărilor în zona nereglementată a pieței de muncă din UE.

Ca parte a angajamentelor sale internaționale, România a luat inițiativa dezvoltării unui cadru național al calificărilor. Acest cadru este un prim pas în calea descrierii mai transparente a legăturilor dintre diverse specializări educaționale și domenii profesionale specifice. În septembrie 2011, Autoritatea Națională pentru Calificări a finalizat verificarea compatibilității cadrului național al calificărilor cu cadrul european al calificărilor.

Toate aceste rezultate sunt parte din eforturile depuse de România în direcția transparenței instituțiilor de învățământ și sprijină angajabilitatea absolvenților locali și internaționali (UEFISCDI, 2013, pg. 73-74).

Pentru studenții internaționali de origine non-europeană, beneficiile în termeni de angajabilitate în România sunt limitate de contextul legal care plasează restricții asupra rezidenței. Totuși, pe măsură ce populația României îmbătrânește, există posibilitatea creșterii accentului pus pe angajabilitatea pe piața locală a studenților străini.

CAPITOLUL II

II. Importanța și avantajele internaționalizării

II.1. Importanța internaționalizării

Sau de ce este necesară internaționalizarea?

Acordând o importanță ridicată internaționalizării, se impune să înțelegem faptul că aceasta, deși vitală pentru ca ÎÎS contemporane să răspundă provocărilor globale, nu trebuie să devină la nivel instituțional/ național un scop în sine, ci internaționalizarea trebuie percepută ca resursă utilizată de o instituție sau un stat cu scopul creșterii calității actului educațional și științific, în conformitate cu standarde internaționale, creând un sistem educațional deschis, stimulat și responsabil față de nevoile globale (conform Zha Qiang (2003), De Wit (UEFISCDI, 2013, p. 7)).

Observând anterior contextul în care s-a dezvoltat conceptul de internaționalizare, ne propunem ca în această secțiune să prezentăm argumentele pentru care abordarea unei dimensiuni internaționale ar trebui să devină o prioritate pentru instituțiile de învățământ superior. Aceste argumente pot fi folosite atât pentru a justifica prioritizarea internă a internaționalizării, cât și pentru definirea rolului acesteia în politica și strategiile instituționale.

După cum se menționa mai sus, principalul scop al internaționalizării îl reprezintă creșterea calității educației superioare, în contextul în care aceasta trebuie să facă față unor noi provocări referitoare la competitivitatea studenților săi pe piața globală a muncii. Crescând gradul de specificitate, principalele avantaje urmărite de ÎÎS care prezintă o strategie de internaționalizare au în vedere (CHE Consult GmbH, 2012, p. 21):

1. Creșterea calității educației;
2. Creșterea calității cercetării;
3. Pregătirea eficientă a studenților pentru viața și activitatea profesională într-un mediu intercultural, pe fondul globalizării;
4. Creșterea reputației internaționale și a vizibilității ÎÎS considerate;
5. Asigurarea de servicii societale care să crească angajamentul social al comunității locale față de ÎÎS considerată.

Ca urmare a creșterii importanței internaționalizării în percepția ÎÎS, a apărut și o restructurare a priorităților acestora și o redefinire a scopurilor pentru care se adoptă strategii/ activități izolate de internaționalizare. După cum sesiza IAU, prin cele notate de Eva Egron-Polak în „Internaționalizarea

Învățământului Superior: În căutarea unui nou echilibru al valorilor”, au apărut următoarele schimbări principale de centru de interes al ÎS:

- De la cooperarea pentru “dezvoltarea abilităților” la cooperarea pentru a crea alianțe pentru avansarea în competiția globală;
- De la oferirea studenților internaționali accesul la noi programe peste tot în lume, către concentrarea atenției pe distribuirea talentelor la nivel global;
- De la solidaritatea bazată pe parteneriate academice la “parteneriate strategice bazate pe scopuri economice și geopolitice” (UEFISCDI, 2013, pg. 9-10).

Simultan, s-a dezvoltat și tendința instituțiilor de învățământ superior de a pune un mai mare accent pe imagine (prestigiu, ierarhie în topuri și clasificări internaționale), decât pe a le oferi studenților o experiență educațională cu valoare adăugată ca urmare a adoptării unor strategii de internaționalizare.

În ceea ce privește relația dintre strategia/ acțiunile izolate de internaționalizare adoptate de ÎS și corelația acestora cu strategia generală și misiunea respectivelor universități, studiul realizat de UEFISCDI (UEFISCDI, 2013, pg. 108-109) a relevat următoarele obiective urmărite de ÎS respondente:

- Dezvoltarea programelor de calitate cu predare într-o limbă străină (mai ales engleză și franceză), și dezvoltarea și/sau creșterea numărului programelor comune/în cotutelă disponibile la toate ciclurile academice, cu scopul unei mai bune/ multiculturale oferte academice pentru studenți;
- Vizibilitate internațională mai mare și prestigiu pentru universitate și cercetarea realizată de aceasta, prin creșterea implicării în proiectele de cercetare de interes național și internațional, folosind finanțare internațională și parteneri din străinătate, dar și prin dezvoltarea inițiativelor pentru atragerea cercetătorilor și profesorilor recunoscuți internațional;
- Cooperare mai mare în cadrul rețelei universităților și cu universitățile străine;
- Creșterea mobilității studenților și a profesorilor prin susținerea studenților care participă în mobilitățile outgoing. În plus, dezvoltarea strategiilor pentru creșterea atractivității instituțiilor pentru studenții incoming;

- Îmbunătățirea structurilor administrative și de suport printr-un sistem de facilitare pentru studenții incoming și outgoing, de exemplu prin dezvoltarea unei rețele de alumni internaționali;
- Promovarea limbii, valorilor și culturii române în străinătate.

După cum rezultă din toate cele mai sus amintite, internaționalizarea este percepută drept un proces ce ar trebui abordat de ÎS într-o manieră articulată și coordonată cu propria strategie și misiune instituțională, ceea ce conduce la concluzia că, în ciuda acordului unanim asupra importanței internaționalizării, aceasta nu este și nu se recomandă a fi standardizată spre o aplicare uniformă la nivelul tuturor ÎS, ci este necesară adaptarea recomandărilor generale și a benchmarks la specificul național, dependent de capacitățile ÎS din respectivul sistem educațional (Comisia Europeană, 2013, p. 4).

Acest demers este stimulat și de către Consiliul Uniunii Europene, care încurajează Statele Membre să adopte strategii complete în direcția internaționalizării, prin cooperare cu stakeholderii relevanți în domeniul învățământului superior, astfel încât să asigure (Consiliul Uniunii Europene, 2013, p. 4):

- Mobilitatea studenților și a personalului academic și administrativ;
- Internaționalizarea curriculei și învățământul digital;
- Cooperarea strategică, dezvoltarea de parteneriate și creșterea capacității instituționale.

II.2 Avantajele internaționalizării

Unul dintre principalele avantaje ale internaționalizării este menționat de Mihai Korca în definiția oferită internaționalizării, conform căreia aceasta este „un proces prin care sistemele naționale de învățământ superior și cercetare se întrepătrund la scară universală sau regională [...] pentru a inova, înțelege, folosi/valorifica și disemina cu eficacitate superioară noi rezultate ale cunoașterii” (Korca, 2008) (UEFISCSU, 2010, p. 5).

Din punct de vedere ideologic, sunt identificate trei motivații principale pentru internaționalizarea învățământului superior (Aigner et al., 2012) (UEFISCSU, 2010, p. 9) și anume:

- Interesul în securitatea internațională;
- Păstrarea competitivității economice;
- Înțelegerea umană între națiuni.

În concordanță cu aceste motivații, Scott (1992) consideră că, pentru a se adapta educației globale, instituțiile de învățământ superior și, implicit, țările, trebuie să răspundă prin politicile de internaționalizare următoarelor șapte imperative (UEFISCSU, 2010, p. 9):

- Competitivitatea economică;
- Interdependența în ceea ce privește mediul natural;
- Diversitatea etnică și religioasă a comunităților locale;
- Realitatea că tot mai multe persoane lucrează pentru firme străine;
- Influența comerțului internațional asupra micilor afaceri;
- Faptul că absolvenții vor lucra în grupuri cu diferite componente etnice și rasiale;
- Securitatea națională și relațiile pașnice între națiuni.

Alături de avantajele internaționalizării resimțite la nivel macro, principalele argumente pentru care instituțiile de învățământ superior își propun o mai mare deschidere internațională sunt redate în continuare:

- Creșterea calității educației și a cercetării;
- Pregătirea eficientă a studenților pentru viața și activitatea profesională într-un mediu economic dinamic;
- Creșterea reputației internaționale și a vizibilității ÎÎS considerate;
- Crearea de parteneriate strategice cu ÎÎS renumite la nivel internațional, asigurându-se astfel și creșterea notorietății ÎÎS considerate;
- Diversificarea surselor de finanțare atrase de universități care au conturate strategii de internaționalizare (mai multe detalii se regăsesc în secțiunea dedicată finanțării internaționalizării);
- Atragerea de noi parteneri din mediul economic (e.g. companii multinaționale), ca urmare a deschiderii internaționale a universității considerate.

Acest ultim argument poate fi transpus doar la nivel limitat în rândul avantajelor ideologice/ de scară largă a internaționalizării, întrucât asigurarea competitivității economiei naționale (Johnston și Edelstein, 1993) ca urmare a deschiderii internaționale a universităților trebuie tratată în raport cu realitatea disocierii tot mai puternice dintre țările de origine și companii pe măsură ce activitatea acestora din urmă devine internațională, multinațională și apoi globală (UEFISCSU, 2010, p. 9).

II.3 Provocări și bariere în calea internaționalizării

În cele ce urmează distingem între provocări și bariere, considerând că provocărilor li se poate răspunde printr-o serie de inițiative și acțiuni diferențiate ale fiecărei universități într-o piață națională și internațională puternic marcată de competiția pentru studenți internaționali. Barierele, pe de altă parte, reprezintă obstacole la nivel național în calea internaționalizării, cărora li se poate răspunde printr-o strategie coerentă abordată ca prioritate națională, inclusiv prin legislație specifică și instrumente de finanțare adecvate.

II.3.1 Provocări

Asumarea procesului de internaționalizare la nivel național și instituțional, comportă o serie de provocări și riscuri, care se dezvoltă pe măsură ce formele de internaționalizare a învățământului superior se diversifică, fiind resimțite următoarele riscuri asociate acestui proces (UEFISCSU, 2010, p. 6).

- Riscul pierderii, prin migrație, a unei importante resurse a capitalului uman (brain-drain), internaționalizarea fiind privită ca o modalitate prin care are loc redistribuirea talentelor la nivel mondial, în cele mai multe cazuri în detrimentul țărilor în curs de dezvoltare.
- Riscul țărilor afectate de brain-drain de a-și pierde identitatea culturală prin posibila “McDonaldizare” a celor care au studiat în străinătate și care, eventual, revin în țara de origine (Altbach, 2006; Altbach et al., 2009).
- Țările care găzduiesc studenții internaționali, până în 11.09.2001 considerate câștigătoare/beneficiare absolute ale procesului de internaționalizare, pot fi expuse unor riscuri majore, cel mai important dintre acestea fiind acela al terorismului internațional.

Pe fondul argumentelor expuse anterior, reticența învățământului superior de a adopta globalizarea se datorează asocierii perceptuale a globalizării cu liberalismul economic, care afectează pe lângă cultura națională, nu doar valorile academice fundamentale, ci și baza de resurse a sistemului de învățământ superior (ACA - Peter Scott, 2004, p. 25).

Pe de altă parte, provocări pentru implementarea procesului de internaționalizare rezidă și în factorii care influențează procesul de internaționalizare a învățământului superior, enumerați sumar în continuare (UEFISCSU, 2010, p. 10), (UEFISCDI, 2013, p. 9):

- Percepția importanței educației pentru bunăstarea economică, socială și culturală a societății;
- Integrarea constantă a informației și tehnologiilor de comunicare în procesul de predare, învățare și cercetare;
- Presiuni asupra instituțiilor de învățământ superior pentru a pregăti absolvenții pentru viață și lucrul într-un context internațional;
- Creșterea competiției între companiile internaționale care doresc să atragă absolvenții foarte bine pregătiți;
- Facilitarea crescândă a mobilității resurselor umane foarte calificate, creând astfel o piață a muncii internațională foarte competitivă;
- Competiția tot mai mare între instituții, determinată și de creșterea importanței topurilor naționale și internaționale pentru clasificarea instituțiilor, topuri/clasificări folosite într-o anumită măsură de studenți pentru selectarea instituțiilor;
- Scăderea sau stagnarea fondurilor publice alocate învățământului superior în țări din întreaga lume, fără a înregistra o scădere a cererii pentru studii superioare;
- Creșterea presiunii asupra instituțiilor de învățământ superior de a-și diversifica sursele de finanțare pentru a face față cererilor;
- Apariția, parțial datorată celor de mai sus, a unor noi furnizori și inovații pe piața învățământului superior cât și în procesul de generare a informației.

O altă provocare importantă este reprezentată de cererea în creștere pentru folosirea limbii engleze (urmată de germană și franceză) în cercetare și predare, ceea ce presupune anumite implicații pentru patrimoniul cultural și lingvistic, diminuând semnificativ efectul de multilingvism, respectiv multiculturalitate (UEFISCSU, 2010, p. 13).

II.3.2 Bariere

Ca urmare a necesității coerenței unei strategii naționale privind internaționalizarea învățământului superior, acest fenomen este considerat nu numai un proces firesc de interacțiune a spațiilor academice din diferite colțuri ale lumii dar, în același timp, este apreciat ca fiind un instrument politic, diplomatic, cultural, economic etc. În tot mai multe state, problematica internaționalizării învățământului superior depășește sfera de interes a unei universități, respectiv a ministerului educației, fiind pe agenda politică, diplomatică, culturală și economică a guvernelor. În ultimii zece ani, toate țările avansate ale lumii au adoptat strategii de internaționalizare a învățământului superior, cu obiective asumate și

implicații care depășesc cu mult sectorul educației (UEFISCSU, 2010, pg. 5-6).

Totodată, cu privire la capacitatea de a mobiliza resursele umane și financiare corespunzătoare pentru a construi politici publice sustenabile care să conducă la creșterea nivelului de internaționalizare a campusurilor universitare, există grade diferite de maturitate politică cu privire la capacitatea de înțelegere, asumare și susținere a unor politici publice corespunzătoare (UEFISCSU, 2010, p. 6).

Din aceste două motive, enumerate anterior, în crearea strategiei naționale, țările vor trebui să țină cont de propriul specific și de modul în care strategia de internaționalizare se poate articula cu celelalte politici publice în domeniile conexe.

O serie de bariere întâmpinate la nivel românesc sunt enumerate în analiza SWOT realizată în cadrul studiului (UEFISCSU, 2010, pg. 34-35), principalele puncte slabe ale internaționalizării învățământului superior în România constând în:

- Politici educaționale naționale fără continuitate (destabilizarea strategiei educaționale naționale, de salarizare, de curriculum universitară etc.);
- Cadru legislativ defavorabil autonomiei universitare în domeniul internaționalizării;
- Sistem bancar fără politici protecționiste pentru credite de studii, rambursabile după absolvire/încadrare;
- Ofertă academică națională neomogenă și nestructurată (unele specializări costă mai mult decât veniturile aferente, altele sunt rupte de realitate, la altele oferta de specialiști este mai mare decât cererea, iar unele sunt minimizate sau chiar desființate);
- Sistem de predare/examinare de tip online neimplementat omogen și coerent;
- Spațiu insuficient pentru desfășurarea activităților academice (ritm de înnoire a campusurilor universitare sub necesarul de aprox. 6 ori, - conform unui raport meci, 2008);
- Pregătire profesională cognitivă în detrimentul celei formative (integrarea dificilă a absolvenților de studii superioare pe piața forței de muncă și o rată a șomajului relativ ridicată în rândul acestora);
- Acces limitat la sursele de informare electronice;

- Servicii puține de promovare în străinătate a ofertelor de studii, primire și gestionare a studenților străini;
- Dotare tehnică adesea sub nivelul european actual.

Totodată, observăm tendința de a accentua preponderent aspectele financiare ale internaționalizării determină anumite instituții de învățământ superior să își orienteze atenția de la beneficiari (studenți, profesori, societatea în general), către o zonă mai comercială, nu foarte benefică, cunoscută și ca orientare de la cooperare la competiție (UEFISCDI, 2013, p. 9).

În ceea ce privește perspectiva studenților cu privire la mobilitatea studențească din România, conform ANOSR (ANOSR, 2010) situația la acea oră a mobilității putea fi sumarizată prin notarea următoarelor obstacole la nivel național:

- Un număr scăzut de acorduri bilaterale și multilaterale între universități;
- Lipsa unei legislații coerente pentru facilitarea mobilității studenților;
- Un număr foarte scăzut de burse de mobilitate;
- Un interes special al studenților pentru aspectele sociale și culturale ale mobilității și destul de puțin interes pentru aspectele academice;
- Lipsa informației pentru studenți cu privire la programele de mobilitate și condițiile de acces;
- Proceduri diferite cu privire la accesul la programele de mobilitate;
- Sprijin financiar scăzut din partea universităților pentru programele de mobilitate;
- Lipsa unui sistem de portabilitate a burselor;
- Probleme cu privire la recunoașterea completă a studiilor în străinătate;
- Fonduri insuficiente pentru dezvoltarea programelor de mobilitate;
- Lipsa programelor de mobilitate pentru studenții non-UE (e.g. studenți din Republica Moldova) care studiază în România.

În final, o importantă barieră în calea internaționalizării învățământului superior o reprezintă și capacitatea limitată de a măsura dimensiunea reală a procesului. Astfel, instrumentele statistice de care dispunem în acest moment nu ne permit decât o analiză parțială a mobilităților studenților, toate celelalte elemente ale internaționalizării fiind aproape

imposibil de analizat într-o manieră comparativă și la o scală care să depășească granițele naționale (UEFISCSU, 2010, p. 15). Acest lucru se datorează faptului că internaționalizarea este abordată la niveluri diferite atât în diversele planuri naționale, cât și în plan instituțional, ceea ce determină o lipsă de omogenitate la nivelul indicatorilor relevanți pentru evaluarea procesului de internaționalizare.

O importantă barieră transversală în calea internaționalizării o reprezintă prestigiul relativ redus al sistemului de învățământ superior din România pe plan internațional. Acest lucru se face simțit și afectează dinamica fluxurilor de mobilitate pentru studenți și cadre didactice. De exemplu, se observă o discrepanță semnificativă între numărul de studenți români plecați în mobilități Erasmus și cel al studenților străini sosiți prin aceleași instrumente.

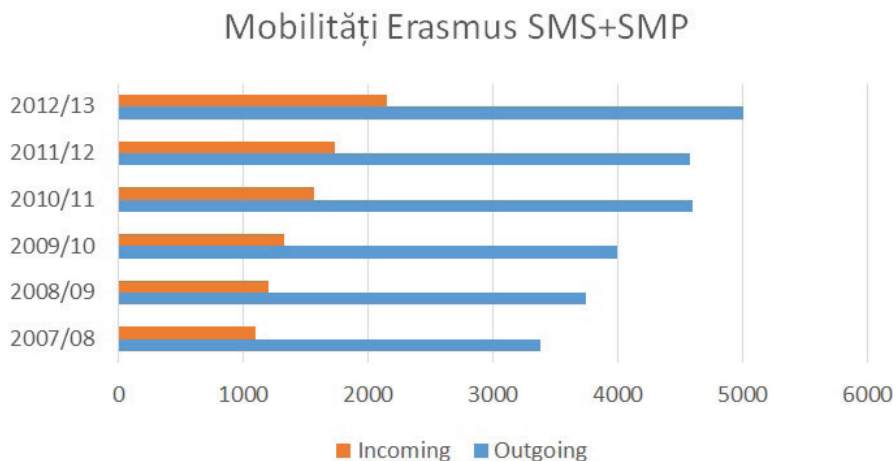

Fig 3 - Raportul între fluxurile de mobilitate incoming și outgoing Erasmus (sursa: ANPCDEFP 2015)

De asemenea, se observă o serie de limitări regionale în dinamica fluxurilor de studenți și de cadre didactice. De exemplu, fluxurile incoming de cadre didactice, atât de importante pentru generarea de schimbări la nivelul comunităților academice locale, este dominat din ce în ce mai mult de cooperare regională și a suferit în ultimii ani de pe urma unui declin al interesului din partea personalului din Europa de Vest sau Centrală. Chiar dacă Franța în mod special a rămas o sursă importantă de mobilități ale cadrelor didactice, numărul vizitelor anuale s-a înjumătățit între 2007 și 2013 (ANPCDEFP 2015).

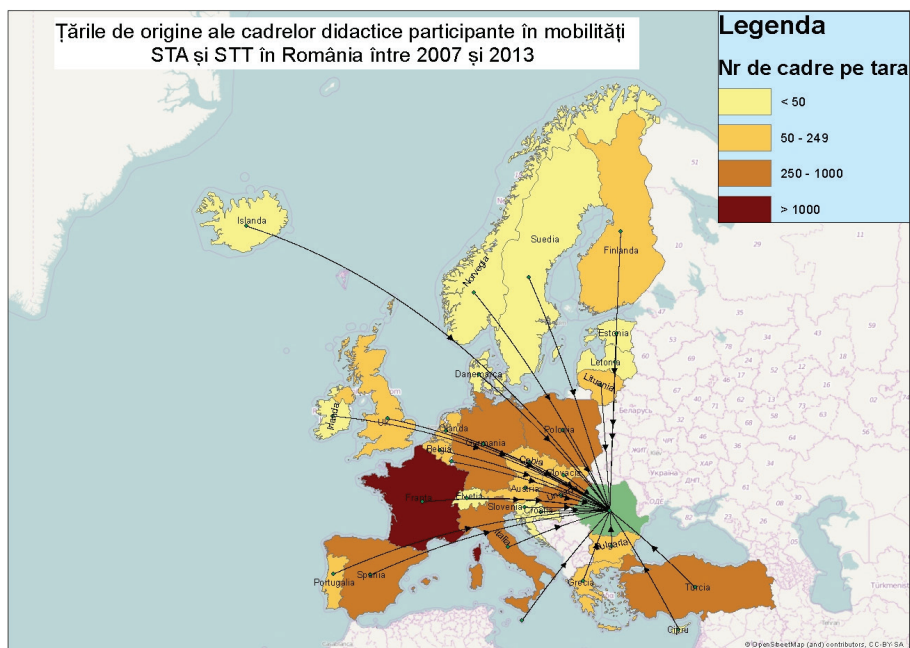

Fig 4 - Țări de origine ale cadrelor didactice sosite în misiuni de predare sau formare în România (sursa: ANPCDEFP 2015)

Chiar dacă fluxurile sunt relativ echilibrate între diverse țări europene pe întreaga durată a implementării programului Erasmus din 2007-2013, acestea sunt puternic distorsionate atunci când se controlează ratele relative de mobilitate pentru mărimea și proeminența diverselor sisteme naționale de învățământ superior.

II.4. Tendințe privind internaționalizarea

În ultimii douăzeci de ani, fenomenul internaționalizării a crescut ca importanță la nivel global, existând însă o serie de perspective asupra scopului politicilor asociate, unele suscitând dezbateri asupra beneficiilor sale pentru calitatea educației (ex: tendința de comercializare, internaționalizarea fiind văzută preponderent ca o sursă de venit pentru o serie de instituții de învățământ superior, în detrimentul calității sau promovarea exodului de creier). În majoritatea studiilor, internaționalizarea nu mai este definită ca un scop în sine, ci a început să fie analizată și evaluată în legătură cu impactul său asupra calității învățământului superior și a cercetării.

Internaționalizarea educației devine tot mai importantă pentru decidenții politici în foarte multe țări fiind văzută ca un mijloc de rezolvarea a problemelor globale, creștere a calității IS, pregătire a absolvenților

pentru societatea globală, mijloc de venit și de dezvoltare a diplomației culturale. Conform unui studiu recent comandat de Parlamentul European, „Internationalisation of Higher Education” (De Wit, 2015) cele mai importante trenduri privind internaționalizarea sunt: creșterea importanței internaționalizării în rândul decidenților politici, comunității academice și în rândul societății care consideră că prin educație pot fi adresate problemele pe care statul le înfruntă; dezvoltarea strategiilor naționale în domeniul internaționalizării care duc spre o altă tendință și anume creșterea și dezvoltarea strategiilor instituționale de internaționalizare; creșterea privatizării în sensul în care universitățile sunt tot mai încurajate să-și crească fluxurile de venituri prin activități comerciale, internaționalizarea fiind văzută și ca un mijloc de a înlocui scăderea fondurilor publice prin generarea de venituri din atragerea studenților internaționali; creșterea competiției observându-se o schimbare de paradigmă de la cooperare în cadrul activităților de internaționalizare la un mix între cooperare și competiție.

Alte tendințe de la nivel global ar fi creșterea regionalizării, creșterea numărului de mobilități a studenților și cadrelor didactice, creșterea numărului de programe predate în limba engleză, dezvoltarea unor noi piloni ai internaționalizării: internaționalizarea acasă și internaționalizarea curriculei, dezvoltarea învățământului digital și al MOOCurilor.

La nivel european apar pe lângă direcțiile globale ale internaționalizării și o serie de alte tendințe specifice: creșterea competitivității între țările cu economii emergente și țările dezvoltate, acestea oferind mai multe oportunități de colaborare devenind actori puternici în IS. Pe lângă trendul de recrutare a studenților internaționali cu scopul de a face profit, există și tendința de a căuta și recruta talente de la nivel internațional. Un alt trend important se referă la dezvoltarea modelelor de finanțare pentru internaționalizarea educației cu scopul de a reduce obstacolele și a crește oportunitățile de mobilitate și cooperare.

Totodată, alte direcții de la nivel European se referă la creșterea importanței programelor în co-tutelă (join-degree), creșterea și recunoașterea importanței work-placement-urilor/stagiilor de practică și nevoia dezvoltării colaborării dintre universități și industrie pentru creșterea mobilităților studenților și cadrelor academice, precum și recunoașterea importanței și rolului cadrelor academice și cadrelor administrative în dezvoltarea internaționalizării și nevoia de suport suplimentar.

CAPITOLUL III

III. Cum putem dezvolta internationalizarea educației?

III.1 Dezvoltarea unei strategii privind internationalizarea

III.1.1 Definiție

Strategia reprezintă un plan, un “cum”, un mijloc de a ajunge de aici acolo (Mintzberg, 1994). Strategia competitivă este despre “a fi diferit”. Înseamnă alegerea în mod deliberat a unui set diferit de activități pentru crearea unui mix unic de valoare (Porter, 1996).

De cele mai multe ori, oamenii întâmpină dificultăți în construirea strategiilor. Majoritatea persoanelor cad într-una din cele două extreme în ceea ce privește construirea unei strategii. Fie se axează preponderent pe instrumente (analiză SWOT, analizarea concurenților, a clienților sau a pieței, modelări financiare etc.), fie nu își focalizează energia și gândirea spre ceva specific, ci rămân doar la o imagine de ansamblu.

Pentru a construi în mod eficient o strategie trebuie să reușiți să îmbinați atât gândirea în perspectivă, cât și abordarea pragmatică. De obicei, o strategie se poate construi prin a răspunde următoarelor întrebări:

1. Care sunt aspirațiile voastre generale pentru organizația/instituția pe care o reprezentați și care sunt obiectivele concrete pe baza cărora vă puteți măsura progresul?
2. Dintre toate domeniile în care organizația/instituția dvs. poate desfășura activitate, unde veți decide să vă implicați și unde nu?
3. Odată ales domeniul de activitate, cum veți câștiga în fața competitorilor?
4. Ce mijloace trebuie dobândite și menținute pentru a câștiga în modul în care v-ați propus?
5. Ce sisteme de management sunt necesare pentru a putea dobândi și menține mijloacele stabilite anterior? (Martin, 2010)

Pentru a putea răspunde întrebărilor de mai sus, este util să cunoașteți funcțiile managementului. Teoreticienii în domeniu sunt de părere că există 4, respectiv 5 funcții principale ale managementului, anume:

1. Planificarea activității;
2. Organizarea resurselor;
3. Leadingul – în anumite situații divizat în 2 funcții distincte:

- a. Motivarea resurselor umane;
 - b. Antrenarea resurselor umane;
4. Controlul rezultatelor.

Fig 5 - Funcțiile managementului

Strategia este asociată în principal funcției de planificare și prezintă aceleași caracteristici, transpuse la nivel macro și de top-management. Planificarea strategică este în general utilizată de proprietarii afacerii și de top-management pentru stabilirea direcției generale de activitate, poziționare pe segmentul de piață considerat etc.

III.1.2 Importanța planificării strategice

Obiectivul planificării strategice este acela de a crea schimbare controlată. Este vorba despre trei lucruri:

1. să te pregătești pentru inevitabil;
2. să rezolvi lucrurile nedorite;
3. să controlezi ceea ce poate fi controlat.

Un exemplu banal este acela al unei veverițe. Venirea iernii este o certitudine, prin urmare, dacă nu face ceva pentru a se pregăti, va muri de foame. Planificarea și activitatea strategică în cazul veveriței constă în adunarea și depozitarea alunelor pentru iarnă. Astfel poate controla într-o oarecare măsură inevitabilul și nu ajunge într-o situație de nedorit.

Planificarea strategică înseamnă, înainte de toate, să lămurești câteva lucruri cheie despre organizația ta.

Ce faci cu adevărat?

Care sunt cerințele pe care încerci să le îndeplinești?

Cine este grupul tău țintă?

Care sunt nevoile lor?

Care sunt dorințele lor?

Orice organizație are clienți/un grup țintă și nu neapărat persoane care plătesc pentru un anumit lucru. Spitalele îi numesc pacienți, universitățile îi numesc studenți (evident, nu trebuie să ne referim la studenți doar ca la niște simpli clienți, în condițiile în care aceștia sunt stakeholderi cu drepturi recunoscute la nivelul Instituțiilor de Învățământ Superior, dar, din perspectivă capitalistă, îi vom denumi în continuare clienți). Clienții au nevoi și dorințe și, pentru a fi eficientă, o organizație nu este de ajuns să răspundă acestor nevoi și dorințe, ci trebuie să fie capabilă să observe și modul în care acestea evoluează.

Planificarea strategică mai înseamnă și să îți cunoști punctele forte – care sunt lucrurile pe care le faci bine, ce te face diferit, care sunt lucrurile pentru care oamenii vor acces la produsele și serviciile tale. Dar înseamnă și să identifici și să îți recunoști slăbiciunile - care sunt lucrurile pe care nu le faci destul de bine, de ce nu atragi clienți, care sunt lucrurile pe care le faci și nu sunt cel puțin la fel de bune cu ale competiției, ce din ceea ce faci este riscant sau foarte influențat de schimbări? Procesul de planificare strategică te face să identifici aceste lucruri, să te gândești la ele și să decizi cum să acționezi cel mai bine.

Planificarea strategică vorbește despre direcție, încotro trebuie să se îndrepte organizația ta, despre cum să obții avantaje datorită punctelor tale forte și cum să le aplici pentru a obține profit. Nu are nici o legătură cu previziunea. Nu vorbim despre a ghici viitorul, nimeni nu poate face acest lucru. Însă e vorba despre a căuta trenduri, oportunități, schimbări. Nu discutăm despre a urma un plan cu ochii închiși, ci despre evaluarea continuă a situației și despre abordări imprevizibile.

Nicio organizație nu poate supraviețui și mai ales nu poate evolua fără planificare strategică. Dacă nu știi unde te afli, nu poți ajunge niciodată altundeva. Dacă nu știi încotro te îndrepti, vei umbla fără nicio țintă până când te stingi.

Procesul de planificare strategică îți oferă uneltele de care ai nevoie pentru a ajunge acolo unde îți dorești. (Kotze)

III.1.3 Etapele planificării strategice

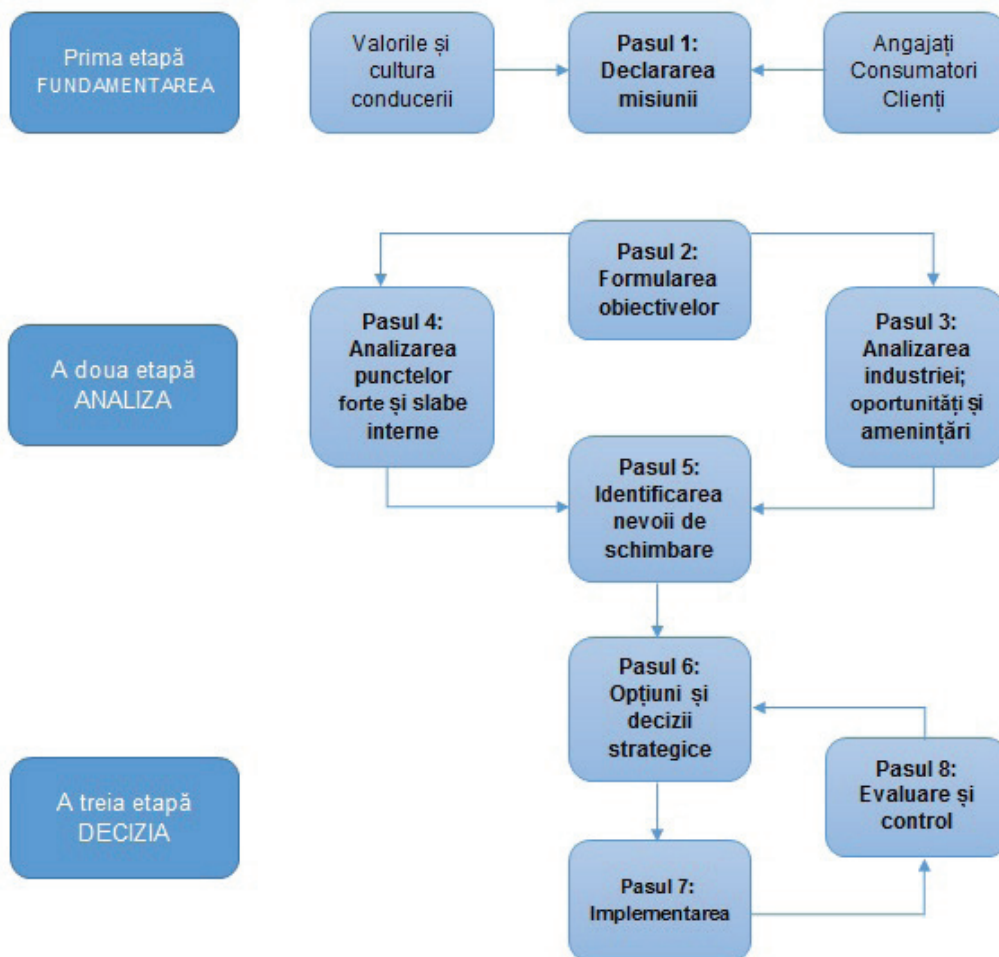

Fig 6 - Etapele planificării strategice

Planificarea este, din punct de vedere cronologic, prima dintre funcțiile managementului, presupunând în principal stabilirea obiectivelor și identificarea modalităților de atingere a acestora.

Putem considera figura de mai jos pentru o schemă reprezentativă a modului în care decurge planificarea strategică.

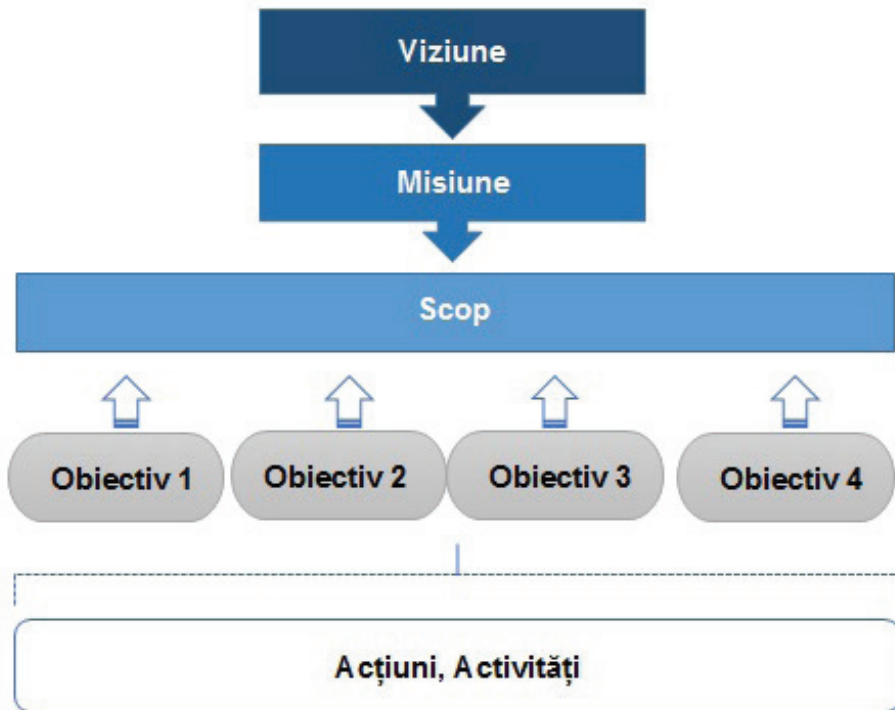

Fig 7 - Planificarea strategică

1. Stabilirea viziunii organizației
2. Stabilirea misiunii
3. Analiza situației și a nevoilor;
4. Pregătirea și implicarea persoanelor interesate;
5. Prioritizarea unui scop și a unor obiective;
6. Sintetizarea de obiective clare/ operaționale;
7. Identificarea de strategii alternative și selectarea celei mai eficiente activități;
8. Pregătirea implementării;
9. Pregătirea evaluării (și asigurarea calității);
10. Prezentarea planului într-o manieră sintetizată.

Urmând etapele mai sus amintite, se asigură inclusiv sentimentul de apartenență la plan a întregii echipe ce va realiza activitățile propuse, astfel încât sunt mult reduse șansele ca membrii echipei să nu înțeleagă rolul pe care îl au sau să fie demotivați ca urmare a sarcinilor ce le-au fost atribuite.

III.1.4 Viziune vs. misiune in planificarea strategică

În contextul internaționalizării instituționale, se dezvoltă căi originale și

diferite de implementare a acestora, în funcție de specificul instituțional. Astfel, universitățile tind să își planifice activități de internaționalizare coerente cu viziunea și misiunea universității, cu specificul acestora și cu tradițiile dezvoltate anterior.

Criteriu	Viziune	Misiune
Timp	viitorul organizației	prezentul organizației
Funcție	<ul style="list-style-type: none"> • Oferă o direcție angajaților și îi inspiră. • Modelează opiniile stakeholder-ilor interni cu privire la organizație. 	<ul style="list-style-type: none"> • Funcția principală este de a comunica valorile organizației. • Principalul public țintă este constituit de publicul extern.
Despre...	UNDE va ajunge organizația?	CUM va ajunge organizația acolo unde și-a propus?
Exemplu	Crearea motorului de căutare perfect, care înțelege exact ce vrei să spui și îți răspunde oferindu-ți exact ceea ce dorești. (viziunea Google)	Organizarea tuturor informațiilor existente și asigurarea accesibilității și utilității universale a acestora. (misiunea Google)

Tabel 1 - Comparație între Viziune și Misiune
Sursa: (Institutul Regional de Training, 2013)

III.1.5 Pași, măsuri și metode în dezvoltarea strategiei

Diversele modalități ale internaționalizării învățământului superior sunt grupate în continuare în șase categorii de fenomene și activități care pot fi subsumate termenului, punându-se accentul pe cele utilizate în Europa.

1. **Mobilitatea fizică** peste frontierele naționale a studenților, dar și a cadrelor didactice reprezintă forma tradițională (istorică) a începuturilor internaționalizării învățământului superior. Termenul de mobilitate internațională acoperă astăzi o mare varietate de inițiative și acțiuni: de la mobilitatea intra-continentală la mobilitatea între regiunile lumii, de la mobilitatea bazată pe înțelegeri și/sau acorduri inter-universitare la mobilitatea individuală (free mover), de la mobilitatea orizontală (între programe similare ale aceluiași ciclu de studii) la mobilitatea verticală (continuarea studiilor de ciclu superior într-o instituție aflată într-o altă țară decât cea în care a fost absolvit ciclul inițial de studii), de la mobilitatea pe termen scurt la mobilitatea pe cicluri integrale de studii, de la mobilitatea pentru stagii de practică la mobilitatea pentru participarea la școli de vară

sau module de studii organizate pentru dezvoltarea de noi competențe profesionale etc.

Preluând experiența pozitivă a programelor europene TEMPUS, ERASMUS ș.a., au fost create rețele regionale (CEEPUS; BSUN) sau scheme naționale cu finanțare publică sau mixtă care sprijină mobilitatea internațională a studenților. Merită subliniat faptul că unul dintre factorii majori cu influență negativă asupra mobilității transfrontaliere a studenților și, mai ales, a cadrelor didactice și a cercetătorilor de peste 45 de ani îl reprezintă nivelul uneori nesatisfăcător al cunoașterii de limbi de largă circulație europeană.

Pe de altă parte, abia la Conferința Ministerială de la Londra, din cadrul Procesului Bologna, din 2007, s-a pus accentul pe necesitatea soluționării adecvate a portabilității burselor și creditelor bancare pentru studii, pe portabilitatea asigurărilor de sănătate în caz de boală și, respectiv, a asigurărilor sociale la calcularea drepturilor la pensionare a cadrelor didactice și a cercetătorilor care au efectuat de-a lungul carierei lor profesionale misiuni de mobilitate internațională. Nu în ultimul rând, controlul exercitat de anumite agenții de securitate națională restricționează, în unele cazuri, mobilitățile asociate anumitor regiuni geografice – în special cele cu potențial ridicat de risc terorist – sau a mobilităților asociate anumitor programe de studii – de exemplu programele de fizică atomică, chimia substanțelor explozibile etc.

2. Recunoașterea transfrontalieră a calificării obținute la terminarea studiilor de ciclul I, II și III sau a perioadelor / modulelor de studii realizate în alte instituții de învățământ superior, inclusiv în cele aflate în alte țări. Recunoașterea studiilor are o istorie îndelungată în Europa, primele convenții de recunoaștere reciprocă fiind semnate încă în anii 1950. Preocuparea pentru recunoașterea studiilor culminează în 1997 prin semnarea Convenției de la Lisabona.

În cadrul Uniunii Europene și, ulterior, în contextul statelor aderante la Procesul Bologna, au fost adoptate instrumentele operaționale care facilitează aplicarea prevederilor Convenției: sistemul de credite transferabile (ECTS) a fost inițial introdus cu titlu experimental în 1989 în câteva state ale Comunității Europene și a fost generalizat împreună cu Suplimentul la Diploma (Diploma Supplement) de absolvire a unui ciclu de studii universitare prin consensul politic al miniștrilor responsabili pentru învățământ superior la Conferința de la Bergen din 2005. Acestea

trebuie percepute nu numai ca documente ce mijlocesc angajarea absolvenților ci și ca instrumente ce facilitează mobilitatea internațională a studenților în timpul unui ciclu de studii sau între două cicluri succesive de studii.

Acest tip de activitate ridică însă o serie de probleme, dintre care menționăm: calitatea programelor de studii și diplomele false (degree mills). La nivel mondial, o serie de activități concertate încearcă să reducă efectele negative ale acestor două fenomene. Unul dintre ele este încercarea de a introduce la nivel internațional un set de standarde de calitate și de a implementa procedurile de evaluare a calității pentru fiecare program de studii în parte. Al doilea este rețeaua ERIC-NARIC de cooperare internațională în vederea identificării diplomelor care nu au fost eliberate cu respectarea procedurilor academice.

3. Reforma curriculară întreprinsă în sensul includerii în conținutul și/sau modalitatea de derulare a unui program de studii universitare a unui element de internaționalitate. Unii experți în management universitar etichetează această formă de internaționalizare ca fiind o „internaționalizare a campusului de acasă” (internationalization at home). De fapt, aici trebuie menționate aspecte, care pot fi promovate separat sau concomitent în cadrul aceleiași instituții, chiar a aceluiași program de studii:

- includerea în programul de studii a unui conținut de analiză comparativă (ex: drept internațional, drept comparat, sisteme comerciale comparate) sau a unor studii regionale specializate (ex: studii europene, cetățenie europeană, studii americane, studii sud-est asiatice, studii interculturale de management, comunicare interculturală) și
- predarea într-o limbă de largă circulație internațională a unor module sau chiar a unor programe integrale de studii, ceea ce facilitează accesul studenților din alte țări la această ofertă educațională și aduce cu sine internaționalizarea studiilor pe această cale.

Alături de limba engleză, limba franceză și limba germană au constituit vehiculul lingvistic al primelor programe comune (joint degree programmes) la sfârșitul anilor 1970. Astăzi, cel mai folosit vehicul lingvistic în Europa este limba engleză, dar trebuie recunoscut că fracțiunea programelor de studii predate într-o altă limbă decât limba națională

este încă redusă.

Legat de această formă a internaționalizării, respectiv internaționalizarea prin curriculum, există o serie de critici și/sau semne de întrebare. Printre acestea pot fi menționate:

- inexistența unor proceduri de evaluare a gradului de eficiență a acestui tip de internaționalizare;
- prezența masivă – mai mult de 1/3 din totalul de mobilități la nivel mondial (OECD, 2004) – a studenților străini în țări sau programe cu predare în limba engleză, ceea ce diminuează mult din efectul de multilingvism, respectiv multiculturalitate.

4. Promovarea agendei Spațiului European de Învățământ Superior pentru ***sporirea încrederii reciproce între instituțiile furnizoare de educație terțiară în țări diferite***, în principal, prin adoptarea structurii pe trei cicluri succesive a studiilor universitare, precum și a Standardelor și Recomandărilor Europene – ESG (European Standards and Guidelines) pentru asigurarea calității. Încă înainte de a se semna Declarația de la Bologna, programele europene de mobilitate transfrontalieră vorbeau de necesitatea sporirii încrederii între instituțiile care devin parteneri în proiecte ce stimulează cooperarea internațională.

În timp, Rețeaua Europeană de Asigurare a Calității în Învățământul Superior – ENQA (European Network for Quality Assurance) și Asociația Europeană a Universităților – EUA (European University Association) au dezvoltat metodologii adecvate de management al calității care au ca obiectiv, pe de o parte, monitorizarea și certificarea externă a calității, iar pe de altă parte, sporirea continuă a calității educației și cercetării la nivelul fiecărei universități, astfel încât Spațiul European de Învățământ Superior să devină un pol de referință și de atractivitate pentru toți cei care doresc să învețe.

Pe fondul preocupărilor pentru operaționalizarea acestui aspect al internaționalizării, din februarie 2008 a început să funcționeze Registrul European al agențiilor de asigurare a calității în învățământul superior – EQAR (European Quality Assurance Register) – garant al aplicării bunelor practici în managementul asigurării calității și al monitorizării activității agențiilor de asigurare a calității.

5. Marketingul academic și științific și promovarea peste hotare a ofertei de învățământ superior. Acest aspect al internaționalizării

cuprinde o serie foarte largă și diversă de activități care merge de la publicarea și distribuirea de material documentar și de pliante în limbi de circulație internațională despre condițiile de studiu și de trai în universități, la oferta educațională a acestora și reglementările specifice cu privire la acumularea de puncte credit ECTS și promovabilitate, „branding”-ul instituțional, lansarea de pagini web cu caracter promoțional, precum și participarea la târguri și expoziții internaționale tematice. Unele dintre țările Uniunii Europene realizează campanii de recrutare pentru studii parțiale sau complete (Austria, Franța, Germania, Marea Britanie, Spania sunt câteva exemple de țări care recrutează studenți pentru programe de studii integrale), acestea fiind sprijinite prin programe generoase de burse și alte stimulente atractive pentru studenții străini.

Alte țări europene sunt preocupate de cultivarea legăturilor culturale cu comunitățile care trăiesc în afara granițelor lor contemporane și sprijină prin burse formarea unei intelectualități locale, capabile să perpetueze moștenirea culturală.

6. Dezvoltarea relativ recentă a unor **activități transfrontaliere, respectiv a unor forme de mobilitate instituțională pentru furnizarea peste hotare de programe de studii**, pentru care se utilizează alternativ termeni precum „educație transnațională”, furnizare „transfrontalieră” sau „colaborativă” de programe de studii, „export de servicii educaționale”, „extensii universitare”, „universități mixte” sau „programe integrate”.

Astfel de activități se dezvoltă legal numai cu acordul autorităților naționale din țara beneficiară. Furnizorul transfrontalier de educație trebuie să fie acreditat, astfel încât calificările acordate să beneficieze de recunoaștere națională, ceea ce deschide calea spre recunoașterea internațională. Elementul de internaționalitate constă, de astă dată, în realizarea procesului de formare de către un furnizor extern, care înțelege să respecte nu numai propriile sale standarde organizaționale și de calitate, dar și cerințele cadrului legal și instituțional în care vine să presteze servicii educaționale (UEFISCSU, 2010).

Un plan de dezvoltare a unei strategii instituționale privind internaționalizarea educației a fost realizat totodată, în cadrul proiectului IEMU. În anexa 1, puteți găsi documentul dezvoltat de către experții colaboratori străini.

III.1.6 Studii de caz

Având în vedere dinamica internaționalizării învățământului superior în

lume și modul în care sunt recrutați studenții, trebuie avute în vedere următoarele implicații.

Importanța economică a învățământului superior și a cercetării a crescut și a dus la crearea unei piețe internaționale a învățământului superior, cu o concurență internațională puternică pentru cunoaștere (muncitori). În același timp, concurența duce, de asemenea, la formarea de colaborări internaționale strategice, atât în cercetare cât și în educație.

Numărul de țări care sunt implicate activ în recrutarea internațională de studenți a crescut considerabil. Multe țări care anterior doar trimiteau studenți în străinătate au început să își crească calitatea învățământului superior și a strategiilor și politicilor elaborate și politici pentru a atrage studenți internaționali. Printre aceste țări se numără China, Coreea de Sud, Mexic, și - într-o măsură mai mică - Rusia, Taiwan, Thailanda, Brazilia, Argentina și Chile. Țările lor țintă pentru recrutare sunt de multe ori în regiunea lor (e.g. Asia sau America Latină) și într-o mare măsură corespund principalelor bazine de recrutare ale marilor jucători de pe piața de recrutare la nivel mondial (SUA, Marea Britanie, Australia, Germania și Franța). Ce e și mai interesant e faptul că mai multe țări au indicat ambiția de a deveni țări de destinație de top pentru învățământul superior și cercetare în regiunea lor (de exemplu, Elveția și China), sau de a deveni hub-uri de învățământ superior internaționale (de exemplu, Singapore, Malaezia și Thailanda), aspect care va contribui la creșterea competitivității economice internaționale ale acestor țări.

În consecință, putem identifica două evoluții distincte:

- Din ce în ce mai multe țări sunt în competiție pentru elevii ce provin din același grup de țări;
- Discrepanțele dintre țările care recrutează studenți și cele din care se recrutează tind să se estompeze, deoarece mai multe țări ce sunt principalele țări de recrutare pentru alte națiuni, sunt, de asemenea, centru de recrutare al studenților internaționali în sine.

În cele mai multe țări, recrutarea studenților internaționali și atragerea lucrătorilor cu înaltă calificare sunt din ce în ce mai importante pentru creșterea calității sistemului intern de învățământ superior și pentru a contribui la dezvoltarea în continuare a unei economii bazate pe cunoaștere. Studenții internaționali sunt, de asemenea, considerați a

fi importanți din punct de vedere al cheltuielilor întreprinse pe durata studiilor, pentru creșterea economică locală.

Mai multe țări recrutoare în mod tradițional (cum ar fi Australia, Marea Britanie și Franța) au implementat reglementări mai stricte de acordare a vizelor de student și de imigrare, pentru a se asigura că doar elevii foarte talentați pot intra în țară. Totodată, au făcut mult mai dificil pentru studenții internaționali să rămână în țară după absolvire pentru a găsi locuri de muncă, cu excepția cazului în studenții lucrează în domenii în care țara experimentează deficite pe piața forței de muncă.

Situația în țările din care se recrutează este diferită. Multe dintre țările vizate au politici de reducere a exodului de creiere prin încercarea de a atrage înapoi proprii studenți și a personalului după o perioadă de studiu sau de muncă în străinătate. Acesta este cazul țărilor precum Brazilia, Mexic, Columbia, China și Taiwan. Studenții ce au primit burse guvernamentale în aceste țări sunt adesea obligați să se întoarcă după ce au absolvit studiile în străinătate.

Tradiționalele destinații de studiu în străinătate, cum ar fi SUA, Europa Occidentală și Australia, vor rămâne probabil destinații de studiu și în viitorul apropiat. Cu toate acestea, ca o consecință a unei lumi multipolare și a creșterii concurenței internaționale pentru studenți și cunoștințe, direcțiile de mobilitate studențească internațională au început să se schimbe, în esență, în două moduri.

În primul rând, cu balanța puterii economice și politice schimbându-se spre est, modelele de mobilitate internațională au început să se schimbe în această direcție, de asemenea. Cel mai clar exemplu în acest sens este China, care, ca a doua economie a lumii, devine rapid o destinație de studiu interesantă pentru studenți din toate colțurile lumii. Această dezvoltare este încurajată în mod activ de către guvernul chinez. În același timp, un număr tot mai mare de studenți din Asia aflați în Statele Unite, în special cei din China, sunt dornici să se întoarcă acasă și să înceapă o afacere la finalizarea studiilor în SUA (întrucât economia SUA este stagnantă în timp ce mai multe economii asiatice sunt în creștere de până la 8% pe an). China este, prin urmare, susceptibilă de a deveni un concurent important pe piața mondială a studenților internaționali, urmată eventual de alte țări cu politici de recrutare active, cum ar fi Malaezia.

În al doilea rând, regionalizarea mobilității internaționale a studenților se

accelerează. Tot mai mulți tineri studiază în străinătate în regiunea lor. Această evoluție este cea mai evidentă în Asia și Europa, dar are loc, de asemenea în Africa de Vest sau de Est. Regionalizarea a crescut și se datorează în principal:

- îmbunătățirii calității învățământului superior în multe părți ale lumii, care astfel oferă oportunități de educație de calitate în regiunile în care astfel de oportunități erau rare, și
- dezvoltării treptate a regiunilor de tip “zone de învățământ superior”, în Asia, Africa de Est/Vest și America Latină. Urmând modelul european al Procesului de la Bologna, țările din aceste regiuni colaborează sau planifică pentru a elimina barierele, pentru a spori mobilitatea studenților și a personalului, cu scopul final de a consolida creșterea economică regională și cea a inovației.

În cazul în care aceste zone regionale de învățământ superior vor lua formă, mobilitatea studentescă internațională este de natură de a regionaliza în continuare. Suplimentar, în cazul în care mai multe țări continuă să restricționeze posibilitățile de imigrare pentru studenții străini / absolvenți în viitor, mai mulți studenți internaționali vor opta pentru a studia într-o altă țară din regiunea lor în cazul în care există acorduri regionale de facilitare a mobilității (mai degrabă decât în țările cu reguli stricte de imigrație). Prin construirea și extinderea colaborărilor pe termen lung în domeniul educației și cercetării cu instituții din alte părți ale lumii, cum ar fi Asia, universitățile pot dezvolta în continuare programe de schimb pentru a “garanta” un flux de studenți străini din afara regiunii lor (Kolster, 2012).

1. Statele Unite ale Americii

Internaționalizarea învățământului superior din Statele Unite ale Americii a cunoscut o accelerare rapidă imediat după încetarea celui de-al II-lea Război Mondial, odată cu afirmarea SUA ca superputere a lumii (Merkx, 2005). Astfel, lideri politici alături de lideri academici vizionari au promovat de-a lungul timpului programele academice internaționale, atât prin atragerea de studenți străini în SUA cât și prin promovarea expunerii studenților americani la culturile și sistemele de învățământ de pe alte continente.

Obiectivele majore ale acestor acțiuni și politici au fost și continuă să fie:

- formarea de specialiști care să construiască o lume a viitorului după ce au fost expuși la valorile americane și au trecut prin

- experiența americană a educației și cercetării academice;
- viitorii specialiști din domenii cât mai diverse să aibă experiență internațională prin expunerea la cât mai multe culturi și sisteme de valori diferite pentru a asigura dezvoltarea avantajelor competiționale ale companiilor americane într-o economie globală (NAFSA, 2007).

În acest context, multe universități de prestigiu din SUA profită de programele de mobilități pentru a dezvolta perspective trans-culturale asupra domeniilor specifice de predare și cercetare, dar și pentru a îmbunătăți continuu curricula (Siaya & Hayward, 2003). Astfel, universitățile în parteneriat cu companii private lansează numeroase inițiative în domeniul internaționalizării învățământului, Statele Unite fiind din acest punct de vedere una dintre cele mai active și inovative națiuni. Spre exemplu, George Washington University din Washington D.C. studiază posibilitatea deschiderii unei filiale în Coreea de Sud, odată cu modificarea legislației din această țară (Altbach & Knight, 2007).

Celebrul pragmatism american se face simțit și în cazul promovării internaționalizării educației. NAFSA – Asociația Internațională a Profesioniștilor în Educație (2007), o organizație americană a universitarilor ce promovează activ politici de internaționalizare a învățământului, consideră că există două avantaje majore ale internaționalizării: (i) consolidarea relațiilor politice și economice externe ale SUA prin atragerea și formarea (în sistemul academic american) de specialiști străini în domenii cheie, care să sprijine și să dezvolte reformele și progresul socio-economic la întoarcerea acestora în țările natale; (ii) atragerea pe piața cercetării și a muncii din SUA de studenți valoroși, ce vor fi pregătiți în sistemul academic american pentru a ocupa poziții în industria Hi-Tech americană.

O altă motivație importantă a fenomenului internaționalizării învățământului superior american o constituie factorul economic. Un studiu publicat anual în SUA de către NAFSA (2009) arată impactul pozitiv major pe care îl au studenții străini și familiile acestora asupra economiei americane.

Astfel, dacă în 2003-2004 veniturile generate de prezența studenților străini și a rudelor acestora în SUA a totalizat nu mai puțin de 12.87 miliarde de dolari (incluzând aici taxe de studii, cheltuieli cu cazarea, masa și cărțile, precum și cheltuieli ale rudelor etc.), în 2007-2008 acestea au atins suma de 15.54 miliarde dolari, mai precis o creștere de peste 20%

în doar 4 ani.

Cumulând mult mai multe puncte forte decât puncte slabe și mult mai multe oportunități decât amenințări, sistemul universitar american reprezintă în continuare un punct de atracție major pentru toți cei care își doresc (și își permit) să studieze în universități din top 10-ul oricărui ranking academic internațional. SUA, alături de Marea Britanie și Australia, având marele avantaj al limbii engleze ca limbă nativă de predare, continuă să domine piața mondială a învățământului superior.

2. Marea Britanie

În estimările de acum un deceniu, British Council arăta că programele academice internaționale oferite în sistem offshore de către universitățile britanice ar urma să depășească, în 2010, numărul de studenți străini din Regat, principalii furnizori de astfel de servicii fiind Open University, Universitățile din Londra, Derby, Leicester, Northumbria și Kingston (British Council, 1999). Principala arie geografică țintită de acești ofertanți este Asia, iar cel mai important domeniu studiat este Business-ul (Garrett, 2004a; 2004b). Până acum, aceste estimări tind să se confirme, având în vedere că în prezent studenții offshore ai instituțiilor de învățământ superior britanice reprezintă peste 57% din totalul studenților străini din Regat (HESA, 2009).

Principalul suport de distribuție al serviciilor educaționale este tehnologia informatică și de comunicații (ICT), programele academice online dezvoltate de Open University sau de Anglia Polytechnic University, care au debutat cu programe clasice de învățământ la distanță în secolul trecut și au știut să se adapteze rapid la noile tehnologii eLearning (Wisker et al, 2003)

Există numeroase studii care demonstrează că principala motivație a studenților străini pentru alegerea Regatului Unit ca destinație de studiu și cercetare a fost reputația instituțiilor de învățământ superior britanice pentru calitate (Baimbridge, 1997; Mazzarol and Soutar, 2002; Student Services Centre, 2005).

Chiar dacă majoritatea universităților promovează activ internaționalizarea studiilor, o cercetare recentă realizată de Bournemouth University (prima universitate britanică ce a formulat o viziune globală a educației) a demonstrat că programele academice de studii pentru licență din Regat se focalizează pe atragerea de studenți locali, britanici, fără să încerce să profite de oportunitatea perspectivei multiculturale prin atragerea proactivă

de studenți internaționali în programele de licență (Shiel & Mann, 2005). Se pare însă că intervenția guvernului în această zonă a declanșat o transformare în modul în care universitățile britanice mai reticente abordează activitățile de internaționalizare.

Astfel, Inițiativa Prim-Ministrului pentru Educație Internațională din 2006 stimulează instituțiile să-și lărgescă orizonturile internaționale și să aducă venituri suplimentare în economia britanică prin atragerea de studenți străini cu ajutorul unor instrumente la îndemână – reputația și dezvoltarea de parteneriate internaționale (Woodfield, 2007).

În anul universitar 2005-2006, Agenția de Statistică în Învățământul Superior din Marea Britanie (HESA) estima numărul total de studenți internaționali din Regat ca fiind 307.040, iar în anul 2007-2008 341.795 (aprox. 15% din totalul studenților), mai precis o creștere de peste 11% în doar doi ani. Este interesant de observat că Marea Britanie atrage foarte mulți studenți pe zona de studii postuniversitare – aprox. 46% dintre studenții post-universitari din Regat fiind internaționali (HESA, 2009). Totodată, în prezent conform unui studiu OECD, Marea Britanie este pe locul doi la nivel global în atragerea studenților străini (aprox. 13% din totalul studenților străini la nivel global).

Dintre principalele țări de proveniență ale studenților internaționali din Regatul Unit, aceeași statistică oferă o imagine deja întâlnită și la alte state prezente pe piața educației internaționale – o treime dintre studenții străini provin din Asia (China, India, Japonia etc.), egalând numărul studenților internaționali provenind din Uniunea Europeană (HESA, 2009).

Cu toate că principala motivație a multor instituții britanice de învățământ superior rămâne deocamdată cea economică (Woodfield, 2007), există numeroase semnale, atât la nivel de sistem, cât și la nivel instituțional, că motivațiile de tip social, cultural și universitar câștigă tot mai mult teren în cadrul strategiilor de internaționalizare și de organizare instituțională din Marea Britanie.

3. Germania

Internaționalizarea ridicată a învățământului superior german din prezent reprezintă rezultatul unor eforturi susținute și unitare în scop, realizate de-a lungul mai multor decenii. Reformarea învățământului superior din Germania în concordanță cu Procesul Bologna a reprezentat punctul de plecare. Diplomele de licență, master și doctorat, diploma suplimentară, sistemul de credite ECTS, cursurile în limba engleză sunt câteva dintre principalele elemente structurale ale acestei reforme (Teichler, 2004).

Orientarea spre piață a ofertelor educaționale pentru străini se concentrează din ce în ce mai mult pe nevoile speciale ale diferitelor grupuri țintă. Această abordare distinge între trei grupuri țintă importante de studenți străini cu nevoi academice diverse și situații materiale specifice (Brandenburg, Federkeil, 2007):

- Studenți care provin din țări în curs de dezvoltare;
- Studenți care provin din țări în tranziție;
- Studenți care provin din țări industrializate.

Străinii care au crescut în Germania și care au diplomă de liceu, cunoscuți drept studenți străini ne-mobili (Bildungsinländer), nu sunt incluși în grupurile țintă de studenți străini.

Îndepărtarea barierei lingvistice merită o atenție deosebită în cazul Germaniei. Acest scop a fost servit de introducerea în aprilie 2001 a unui test standard, realizat și corectat centralizat, de germană ca limbă străină, aplicat la nivel mondial, numit TestDaF. Studenții pot da acest test în peste 300 de centre din 80 de țări (TestDaF, 2009).

Ministerul Federal al Educației și Cercetării (BMBF, 2009) și-a fixat ca obiectiv atragerea cercetătorilor și oamenilor de știință de top din străinătate care să cerceteze în cadrul instituțiilor de învățământ superior și de cercetare din Germania. Astfel, spre exemplu, Premiul Sofja Kovalewskaja pentru excelență se acordă tinerilor cercetători care cercetează în cadrul propriului grup de lucru pentru o perioadă de trei - patru ani într-un domeniu de cercetare la alegere proprie.

În același context, instituțiile germane de învățământ superior au fost susținute încă din anul 2001 să-și dezvolte programe educaționale proprii peste hotare. Astfel, conform datelor Ministerului Federal al Educației

și Cercetării (BMBF, 2009) au existat până în prezent 29 de astfel de proiecte de internaționalizare a universităților și colegiilor din Germania. Internaționalizarea învățământului superior german este promovată și prin alte instituții neguvernamentale, cea mai importantă și cunoscută dintre acestea fiind DAAD (Serviciul German de Schimburi Academice), o organizație a instituțiilor de învățământ superior și a organizațiilor studențești din Republica Federală Germania, înființată în 1925 și reînființată în 1950 (DAAD, 2009).

DAAD finanțează pregătirea academică și dezvoltarea personală a tinerelor elite în instituțiile de învățământ superior și de cercetare din Germania prin acordarea de burse și granturi finanțate în mare parte din resurse bugetare provenite de la Biroul Federal pentru Străini („Auswärtiges Amt” – AA) și de la Ministerul Federal de Cooperare și Dezvoltare Economică (“Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung” – BMZ) (DAAD, 2009).

Începând cu anul 1997, când au fost puse în practică măsuri coerente de creștere a caracterului internațional al învățământului superior german, indicatorii de evaluare a gradului de internaționalizare au înregistrat evoluții impresionante. Spre exemplu, numărul studenților străini care au venit să studieze în Germania a crescut de la 100.033 în 1997 la 189.450 în 2007, iar numărul studenților germani care studiază peste hotare a crescut de la 52.200 în 1997 la 75.800 în 2005 (BMBF, 2008). Acest lucru plasa Germania printre destinațiile academice de top din lume, după SUA, Australia și Marea Britanie. În prezent Germania atrage 6% dintre studenții străini mobili care vin la studii în Europa (Europa atrage 45% din cei 4,5 milioane studenți mobili de la nivel global), ajungând a cincea cea mai populară destinație pentru studenții străini, în special pentru studenții din China (De Wit, 2015).

Este important de notat că o componentă a acestei transformări a fost reprezentată de explozia numărului de programe derulate în limba germană, mai ales la nivelul studiilor masterale. Astfel, Germania a urcat pe al doilea loc după Olanda ca număr de programe predate în limba engleză^[1].

O altă evoluție care a crescut atractivitatea Germaniei în ultimii ani a fost dispariția taxelor de studiu, inclusiv pentru majoritatea studenților străini. Acest lucru pune Germania în contrast cu alte state care folosesc

[1] Conform The Telegraph, vezi <http://www.telegraph.co.uk/education/universityeducation/9447458/Study-abroad-Where-to-study-in-Europe...-in-English.html?frame=2297224>

mobilitatea internațională a studenților în mare parte pentru a finanța funcționarea sistemului universitar.

4. Japonia

Izolarea geografică a protejat până nu demult cele peste 1.000 de universități japoneze de efectele competiției externe, dar, în prezent, trebuie să facă față presiunii și nevoii urgente de reformare și modernizare. Începând cu anii '80 a fost utilizat pe scară tot mai largă termenul de internaționalizare (kokusaika) atunci când se vorbea despre necesitățile învățământului japonez (Bradley, 2004). Încă din anul 2000 guvernul japonez a inițiat o serie de reforme radicale ale sistemului de învățământ superior ce au culminat în anul 2004 cu schimbarea Legii educației și "corporatizarea" majorității universităților publice (Oba, 2007).

Internaționalizarea a devenit o prioritate atât a guvernului, cât și a universităților, pentru că este privită ca un indicator esențial al competitivității globale (OECD, 2007). Guvernul japonez urmărește să crească numărul de studenți străini de la 100.000 în prezent la peste 300.000 până în 2020, însă această strategie nu pare să fie una simplă. Comparând ofertele în acest domeniu ale mai multor țări se pare că singurul avantaj al Japoniei ar fi prețul scăzut al studiilor, pentru că studenții străini din Japonia întâmpină numeroase dificultăți – problema vizelor, costul ridicat al vieții, lipsa unor cursuri de pregătire anterioare celor academice etc. (Jaschik, 2007).

Pregătirea învățământului superior japonez pentru un influx de studenți internaționali înseamnă dezvoltarea și restructurarea campusurilor, transpunerea programelor și activităților în limba engleză – chiar dacă aproximativ 92% dintre studenții străini provin din Asia (Coreea de Sud și China, în special) (JSSO, 2007). Majoritatea universităților japoneze se orientează spre dezvoltarea unor programe post-universitare și doctorale, de obicei în zona științelor și tehnologiei.

Flexibilitatea și autonomia instituțională dezvoltate de procesul de reformă și corporatizare au permis universităților să ofere profesorilor tipuri de contracte variate cu beneficii crescute, fapt care a crescut competiția și a atras în universitățile japoneze mulți profesori și specialiști străini (Wooldrige, 2006). Astfel, unele universități oferă profesorilor și cercetătorilor posibilitatea dublării salariului de încadrare în funcție de performanțele în activitatea desfășurată. Un alt avantaj pentru specialiștii străini este faptul că nu se cer cunoștințe de limba japoneză, având în

vedere că aceștia predau cursuri de nivel post-universitar studenților internaționali sau celor orientați spre internaționalizare.

În acest context al reformelor structurale majore în domeniul educației academice din Japonia, majoritatea universităților au decis să urmeze câteva linii directe comune în programele și proiectele lor de dezvoltare: (i) asigurarea unei pregătiri și cercetări universitare care să producă rezultate competitive la nivel mondial; (ii) pregătire de personal cu înaltă calificare în domenii cerute de piață la nivel global (nu doar național), mai ales prin colaborarea cu instituții de învățământ din alte state; (iii) pregătirea de cetățeni ai secolului 21, mai precis vorbitori de limbi străine și cu cunoștințe avansate despre culturile externe (Tabuchi, 2009).

Ministerul Educației din Japonia susține aceste tendințe spre internaționalizare ale universităților prin prioritizarea sprijinului logistic și financiar acordat eforturilor și acțiunilor strategice și comprehensive ale universităților, atât prin granturi și prin participarea directă în parteneriate public-privat, cât și prin adaptarea politicilor educaționale guvernamentale la nevoile și tendințele globale. Un exemplu în acest sens poate fi bugetul alocat de către statul japonez în 2008 pentru susținerea și dezvoltarea mobilităților academice: 40.700.000.000 yeni (peste 446 mil. dolari SUA) (Tabuchi, 2009).

Vântul schimbărilor majore ce a început să bată în ultimii ani în învățământul superior japonez a împrăștiat perspectivele dezvoltării internaționale a universităților această țară și continuă să elibereze în continuare multe instituții de învățământ din chingile unui tradiționalism ce ținea în izolare lumea academică din zonă.

III.2 Evaluarea gradului de internaționalizare a educației

În cadrul proiectului IEMU a fost analizat modul în care internaționalizarea poate fi operaționalizată pentru a putea implementa indicatori de măsurare a acestei dimensiuni. Astfel, s-au luat în calcul exemplele de bune practici de la nivel internațional, datele colectate la nivel național, datele existente și cele care pot fi ușor colectate de către universități, rezultând următoarele seturi de indicatori:

Indicator	Numărător	Numitor
Proporția de studenți Erasmus outgoing – mobilități de studii și plasament	2011-2013 suma studenților Erasmus outgoing – mobilități de studii și plasament	Înscrierile în toate programele de licență și masterat
Proporție mobilități personal academic și administrativ outgoing	2011-2013 suma mobilităților de predare și formare a personalului academic și administrativ outgoing (Erasmus)	Numărul mediu de personal academic (cu contractul principal în cadrul universității) și personalul administrativ 2011-2015
Proporția de finanțare internațională pentru cercetare	Finanțarea totală obținută în cadrul schemelor de finanțare competitive de la nivel internațional	Finanțarea totală obținută în cadrul schemelor de finanțare competitive naționale și internaționale
Proporția studenților internaționali pentru un ciclu întreg (full degree students)	Total studenți internaționali înscriși în programe de studiu pentru un ciclu întreg (full degree students)	Total studenți înscriși/ înscrieri
Proporția de studenți Erasmus incoming – mobilități de studii și plasament	Suma studenților Erasmus incoming - mobilități de studii și plasament	Medie înscrieri studenți în programele de licență și masterat
Înscrieri studenți în cadrul programelor de studii predate în limbi străine	Înscrieri în cadrul programelor de licență și masterat predate în limbi străine	Înscrierile în toate programele de licență și masterat

Ca indicatori adiționali, au fost propuși următorii:

- Numărul studenților în programe cu diplome duble și multiple în raport cu numărul total de studenți;
- Numărul total de cadre didactice care au petrecut cel puțin un semestru în străinătate în raport cu numărul total de cadre didactice;
- Numărul de co-editări/colaborări (non-române) în jurnale internaționale;
- Numărul de publicații în jurnale internaționale (in international refereed journals) în relație cu numărul total de publicații.

Pentru mai multe detalii privind indicatorii propuși cât și detalii despre indicatorii utilizați la nivel internațional, puteți accesa aici varianta integrală a documentului, disponibil în limba engleză: <http://iemu.forhe.ro/>

conferinta/wp-content/uploads/2015/09/150918Chapter-3_Intl-indicators-for-Romania.pdf .

Este important să se noteze că acești indicatori pot reprezenta baza unei analize profunde a gradului de internaționalizare a unei ÎÎS, iar existența unei dimensiuni cuantificabile permite urmărirea progresului și nivelul de atingere al obiectivelor strategice setate.

III.3 Luarea de decizii în mod colaborativ la nivel instituțional

Chiar dacă o decizie este luată la nivel instituțional, acest lucru nu garantează implementarea schimbărilor aduse de luarea respectivei decizii. Mai ales adoptarea de decizii și strategii însoțite de ținte cuantificabile normative tinde să ducă la generarea de rezistență din partea celor responsabili de implementare. Pentru a ne asigura că o decizie luată va aduce și schimbarea dorită la nivel instituțional, trebuie să ne asigurăm că toți actorii implicați au participat la luarea respectivei decizii. Odată convinși că au luat decizia corectă, membrii comunității academice vor fi motivați intrinsec pentru a duce la îndeplinire aspectele ce le revin în urma hotărârii luate.

Spre exemplu, dacă Senatul unei Universități hotărăște fără consultarea studenților majorarea taxelor cu 20% de la începutul anului universitar următor, există mari șanse ca activitatea didactică să fie perturbată de greve ale studenților în perioada următoare. În cazul în care reprezentanții studenților sunt cooptați în luarea deciziei și în urma pledării de argumente de toate părțile se ajunge la concluzia că majorarea taxelor este cea mai bună decizie, riscul declanșării de greve/manifestări este mult diminuat.

Luarea deciziilor este o activitate de mare importanță în viața managerilor. Deciziile cărora trebuie să le facă față un manager pot varia de la foarte simple, lucruri de rutină pentru care managerul are un algoritm decizional bine stabilit, cunoscute ca decizii programate, până la decizii noi și complexe care necesită soluții creative, denumite decizii neprogramate (Panaite Nica, 2011).

Etapile în luarea unei decizii sunt cele de mai jos:

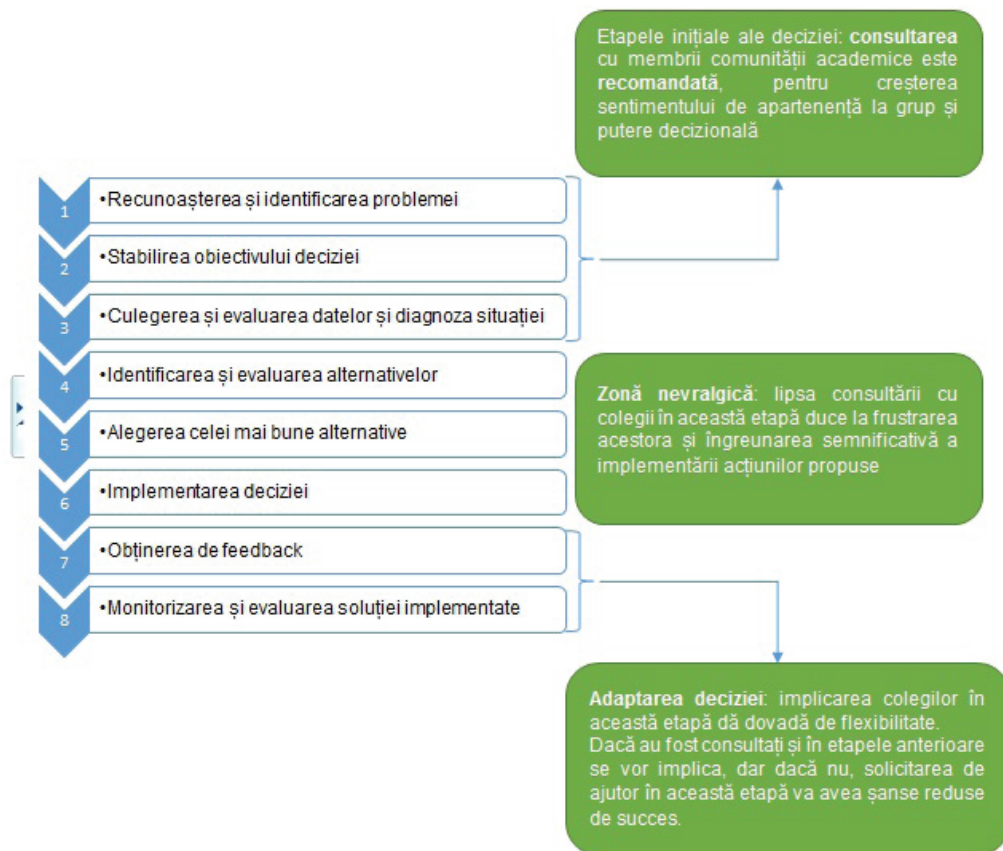

Fig 8 - Etapele în luarea unei decizii

Modul în care colegii noștri se vor raporta la deciziile luate și la implementarea strategiei propuse diferă fundamental în funcție de momentul în care îi implicăm în luarea unei decizii. Cu cât sunt implicați mai devreme (etapele 1-2) nivelul lor de implicare este mai crescut și dorința de rezolvare a problemei este mai puternic interiorizată.

Cu cât îi implicăm mai târziu (etapele 7-8), cu atât nivelul acestora de detașare față de decizie crește, ducând la două potențiale abordări: indiferență sau oponentă pentru problema cu care ne confruntăm.

Putem vorbi despre un proces decizional participativ, atunci când angajații afectați de decizie participă la luarea acesteia (L. A. Witt, 2000). Participarea la luarea deciziei protejează angajații de posibilele experiențe negative ale politicii organizaționale. În plus, s-a dovedit că

managementul participativ încurajează creativitatea angajaților, satisfacția în muncă și productivitatea (Hamel, 2000).

Atunci când deciziile sunt luate în grup apare creativitatea, deoarece membrii grupului aduc soluții noi la problemele existente, prin procesul de influențare reciprocă și susținere. Un alt motiv pentru utilizarea grupurilor este acela de a obține angajamentul pentru o anumită decizie. Grupurile aduc mai multe cunoștințe, precum și experiență în rezolvarea problemelor (Panaite Nica, 2011).

Implicarea grupurilor în luarea deciziilor este cunoscută sub denumirea de „schemă decizională socială” (Quick, 2008). O astfel de schemă decizională socială este “regula majorității”, în care grupul susține decizia adoptată de majoritatea membrilor săi. Altă situație, „regula adevărului”, prezice că decizia corectă va apărea pe măsură ce un număr tot mai mare de membri își vor da seama de oportunitatea sa. Regula „majorității de două treimi” înseamnă că decizia preferată de două treimi sau mai mulți din membrii grupului este susținută. Regula „primei schimbări” susține că membrii adoptă decizia reprezentată de prima schimbare de opinie dovedită de un membru. Mai poate fi amintită și regula 20/80 a lui Pareto: „80% din decizii se iau în 20% din timpul unei ședințe” (Panaite Nica, 2011).

Existența unei abordări participative și adoptarea deciziilor de politică de internaționalizare prin consultarea actorilor interni reprezintă un factor crucial în garantarea participării colaborative și în limitarea rezistenței generate de schimbarea modului de implementare al strategiilor de internaționalizare.

III.4 Finanțarea internaționalizării

III.4.1 Fonduri specifice pentru internaționalizarea activităților din învățământul superior

Studentii străini pot studia în România pe baza burselor oferite de statul român sau prin programele de cooperare și mobilitate academică (ERASMUS+, ERASMUS MUNDUS, SEE, CEEPUS, ASIA). Bursele oferite de statul român conform acordurilor bilaterale existente sunt coordonate de Ministerul Educației Naționale, Direcția Generală pentru Învățământ Superior în colaborare cu Direcția Relații Internaționale, Direcția Afaceri Europene și Departamentul Acordurilor Bilaterale, pe baza unei propuneri a autorității competente din țara de origine a candidatului

(UEFISCDI, 2013).

Bursele oferite de statul român pot fi de asemenea obținute prin Ministerul Afacerilor Externe, în universitățile de stat din România și pentru etnicii români. Spre exemplu, pentru admiterea în anul universitar 2015-2016, MAE va oferi un număr de 85 de burse, pe baza unui concurs lansat în septembrie 2014. Agenția de Credite și Burse de Studii (ACBS) oferă acces la bursele oferite de Ministerul Educației Naționale, pentru diferiți aplicanți și coordonează sistemul de împrumuturi pentru studenți^[2].

În plus, Agenția de Credite și Burse de Studii (ACBS) coordonează programele de burse pentru studii în străinătate, prezintă legislația relevantă și organizează concursuri naționale pentru bursele oferite de stat (Ministerul Afacerilor Externe, 2014):

- Tratat bilaterale în vigoare sau cu oferte unilaterale făcute de România altor state: Siria, Bulgaria, Moldova, Egipt, Coreea, Grecia, Italia, Luxemburg, Nigeria, Republica Cehă, Croația, Slovacia, Kuweit, Polonia, Ungaria, Armenia, Palestina, Azerbaijan, China, Kazakhstan, Rusia, Turkmenistan, Belgia (regiunea Valonă), India, Serbia, Finlanda;
- Ordonanța Guvernamentală nr. 697/1996;
- Titu Maiorescu;
- Vasile Pârvan și Nicoale Iorga;
- Theodor Aman;
- Bursa Specială "Guvernul României".

România participă în programul CEEPUS III începând din anul universitar 2011-2012, pe o perioadă de 7 ani care poate fi prelungită. Prin acest program, Ministerul Educației Naționale oferă 500 de luni de bursă în fiecare an. Beneficiarii acestor burse vor primi pe perioada studiului la universitatea gazdă o bursă lunară de 120 de Euro pentru studenții de nivel licență, 150 de Euro pentru master, 330 de euro pentru asistenți, 360 de euro pentru lectori, 390 de euro pentru profesori colaboratori și 590 de euro pentru profesori.

Studenții care urmează cursuri intensive și cursuri de limbă vor primi de asemenea jumătate din bursa lunară pentru cursuri mai scurte de 15 zile și dublul bursei lunare pentru cursuri mai lungi de 15 zile. Există 28 de ÎÎS care organizează programe CEEPUS în România pentru anul universitar 2014-2015. Principalele domenii acoperite sunt bioanaliza, antropologia culturală, medicina, ingineria și muzica (CEEPUS, 2014).

[2] Nu este încă funcțional

Conform Legii Educației Naționale:

- Ministerul Educației Naționale poate oferi burse anuale pentru studii universitare și postuniversitare în străinătate, din fondurile alocate cu acest scop. Studenții și absolvenții ÎS de stat cât și cei ai ÎS particular acreditate pot lua parte la competițiile organizate pentru oferirea bursei;
- Totodată, statul român va oferi anual, prin decizie guvernamentală, un număr de burse pentru taxa studenților străini. Aceste burse vor fi oferite doar acelor universități și programe de studiu care ating cele mai înalte standarde de calitate, fie ele publice sau private;
- Universitățile, în baza propriei lor guvernante, pot dispune integral de veniturile obținute din școlarizarea studenților străini;

III.4.2 Erasmus+

Erasmus+ este noul program al Uniunii Europene pentru educație, formare, tineret și sport pentru perioada 2014-2020.

Cu un buget total de 14,7 miliarde de euro pe o perioadă de șapte ani (2014 - 2020), Erasmus+ își propune să contribuie la dezvoltarea competențelor și angajabilității (capacității de inserție profesională) prin oferirea unor oportunități de educație, formare și activități de tineret sau sport. Acest buget este cu 40% mai mare decât actualul nivel al cheltuielilor și reflectă importanța pe care UE o acordă acestor domenii și angajamentul de a investi în ele.

Erasmus+ reunește șapte programe ale UE în domeniul educației, formării, tineretului și susține, pentru prima dată, sportul. Cele șapte programe europene de finanțare reunite sunt: Invățare pe Tot Parcursul Vieții, Tineret în Acțiune, Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink și programul de cooperare cu țările industrializate. Având o abordare integrată, Erasmus+ oferă mai multe posibilități de cooperare între sectoarele educației, formării, tineretului și sportului.

Fig 9 - Structura programului Erasmus+ (sursa: ANPCDEFP 2015)

Pentru a-și atinge obiectivele cât mai eficient, Erasmus+ are o structură mai flexibilă, propune condiții de participare și de finanțare mai simple față de programele precedente și pune accent pe impact și o abordare mai strategică și mai integratoare (Erasmus+, 2014).

Structura Erasmus+ sus (vezi figura de mai sus) cuprinde o gamă variată de sub-programe care pot impacta un număr semnificativ de arii de politici instituționale. Acestea includ:

Acțiunea-cheie 1 – Mobilitatea persoanelor

- mobilitatea cursanților și a personalului: oportunități de învățare și/sau experiență profesională în altă țară pentru studenți, stagieri, tineri și voluntari, precum și pentru cadre didactice universitare, profesori, formatori, lucrători de tineret, personalul din instituțiile de învățământ și organizații ale societății civile;
- programe de masterat comune: programe de studiu internaționale integrate, de nivel avansat, oferite de consorții alcătuite din instituții de învățământ superior, care acordă burse integrale pentru programe de studii complete celor mai buni studenți înscriși la

- masterat la nivel mondial;
- garantarea împrumuturilor pentru studenții înscriși la masterat: studenții din învățământul superior pot obține un împrumut susținut prin program, pentru a se înscrie la un program complet de masterat în străinătate. Studenții trebuie să se adreseze băncilor naționale sau agențiilor de împrumut pentru studenți.

Acțiunea-cheie 2 – Cooperare pentru inovare și schimb de bune practici

- parteneriatele strategice transnaționale care urmăresc să dezvolte inițiative care abordează unul sau mai multe domenii ale educației, formării și tineretului și promovează inovarea, schimbul de experiență și know-how între diferite tipuri de organizații implicate în educație, formare și tineret sau în alte domenii relevante. Anumite activități de mobilitate sunt sprijinite în măsura în care contribuie la obiectivele proiectului;
- alianțe ale cunoașterii între instituții de învățământ superior și întreprinderi, care au scopul de a stimula inovarea, antreprenoriatul, creativitatea, inserția profesională, schimbul de cunoștințe și/sau predarea și învățarea multidisciplinară;
- alianțe ale competențelor sectoriale care sprijină proiectarea și punerea în aplicare a unor programe de formare profesională comune, a unor programe și metodologii de predare și învățare, elaborate pe baza tendințelor într-un anumit sector economic și a aptitudinilor necesare pentru a activa în unul sau mai multe domenii profesionale;
- proiectele de consolidare a capacităților care susțin cooperarea cu țările partenere în domeniile învățământului superior și tineretului. Proiectele de consolidare a capacităților urmăresc să sprijine organizațiile/instituțiile și sistemele în procesul de modernizare și internaționalizare a acestora. Anumite activități de mobilitate sunt sprijinite în măsura în care contribuie la obiectivele proiectului;
- platforme de asistență informatică, precum eTwinning, Platforma electronică pentru învățarea în rândul adulților în Europa (EPALE) și Portalul european pentru tineret, care oferă spații virtuale de colaborare, baze de date cu oportunități, comunități de practici și alte servicii online pentru profesori, formatori și practicieni în domeniul educației școlare și al învățământului pentru adulți, precum și pentru tineri, voluntari și lucrători de tineret din Europa și din afara acesteia.

Acțiunea-cheie 3 – Sprijin pentru reformarea politicilor

cunoștințe în domeniile educației, formării și tineretului pentru a elabora, pe bază de date concrete, politici și acțiuni de monitorizare în cadrul inițiativei Europa 2020, în special:

- analize tematice și specifice fiecărei țări, inclusiv prin cooperarea cu rețele academice;
- învățarea reciprocă și evaluările inter pares prin metode deschise de coordonare în domeniile educației, formării și tineretului;
 - inițiative prospective care să stimuleze dezvoltarea de politici inovatoare în rândul părților interesate și să permită autorităților publice să testeze eficiența politicilor inovatoare prin teste pe teren bazate pe metodologii de evaluare fiabile;
- sprijin pentru instrumentele de politică europene în scopul facilitării transparenței și a recunoașterii competențelor și calificărilor, precum și a transferului de credite, pentru a stimula asigurarea calității, pentru a sprijini validarea învățării non-formale și informale, gestionarea competențelor și orientarea. Această acțiune include, de asemenea, sprijinirea rețelelor care facilitează schimburile transeuropene, mobilitatea cetățenilor pentru a studia și a lucra, precum și dezvoltarea unor căi de învățare flexibile între diferite domenii ale educației, formării și tineretului;
- cooperarea cu organizațiile internaționale cu expertiză și capacitate analitică recunoscute la scară largă (cum ar fi OCDE și Consiliul Europei), pentru a consolida impactul și valoarea adăugată a politicilor în domeniile educației, formării și tineretului;
- dialogul între părțile interesate, promovarea politicii și a programului în rândul autorităților publice, al furnizorilor și al părților interesate în domeniile educației, formării și tineretului sunt necesare pentru creșterea gradului de conștientizare cu privire la Strategia Europa 2020, Educație și formare 2020, Strategia UE pentru tineret și alte programe de acțiune specifice sectorului, precum și la dimensiunea externă a educației, formării și politicilor pentru tineret din cadrul UE. De asemenea, acestea sunt esențiale pentru a stimula exploatarea eficientă a rezultatelor programului și pentru a genera un impact tangibil.

Activitățile Jean Monnet

- module academice, catedre, centre de excelență pentru a intensifica predarea studiilor de integrare europeană încorporate într-o programă de învățământ oficială a unei instituții de învățământ superior, precum și pentru a desfășura, a monitoriza și a supraveghea cercetarea privind UE, inclusiv pentru alte niveluri educaționale, cum ar fi formarea cadrelor didactice și învățământul obligatoriu. De asemenea, acțiunile sunt destinate să asigure predarea aprofundată a unor aspecte de integrare europeană pentru viitorii profesioniști în domenii tot mai căutate pe piața muncii și, în același timp, au ca scop încurajarea, consilierea și îndrumarea tinerei generații de cadre didactice și cercetători în materie de integrare europeană;
- dezbateră politicilor cu mediul academic, sprijinită prin: a) rețele pentru intensificarea cooperării între diferite universități din Europa și din întreaga lume, încurajarea cooperării și crearea unei importante platforme pentru schimbul de cunoștințe cu actorii publici și cu serviciile Comisiei pe subiecte foarte importante pentru UE, b) proiecte de inovare și fertilizare încrucișată și diseminare a conținutului UE care urmăresc să promoveze discuția și reflecția cu privire la aspecte legate de UE și să îmbunătățească cunoștințele despre UE și procesele sale;
- sprijin pentru instituții și asociații, în vederea organizării și desfășurării activităților statutare ale asociațiilor care se ocupă de studii UE și subiecte legate de UE și a mediatizării acțiunilor UE în contextul unei cetățenii europene active îmbunătățite a publicului mai larg. Activitățile Jean Monnet oferă, de asemenea, granturi de funcționare pentru instituții desemnate care urmăresc un obiectiv de interes european;

Studii și conferințe cu scopul de a furniza factorilor de decizie politică idei noi și sugestii concrete prin exprimarea de opinii academice independente esențiale și de a reflecta asupra aspectelor curente ale UE, în special prin intermediul conferinței anuale internaționale majore pe subiecte politice de mare importanță, cu participarea factorilor de decizie politică, a societății civile și a unor cadre universitare de elită.

Programe de tip co-tutelă/joint degree

Principalul instrument pentru finanțarea de programe organizate în comun de mai multe instituții rămâne linia Erasmus Mundus. Fostul program Mundus se regăsește în actualul program general Erasmus Plus, sub

forma unei linii dedicate activităților de tip joint degree. Programele Erasmus Mundus sunt integrate prin formarea de consorții între mai multe universități europene sau chiar extracomunitare. În cadrul acestor parteneriate, există posibilitatea de a include în parteneriate instituții non-academice, de exemplu potențiali furnizori de stagii de practică. Acestea pot fi atât organizații europene cât și extra-comunitare.

Pentru studenți, programele EM oferă avantajul unei burse (deși un număr limitat beneficiază), precum și a viramentului direct a sumelor aferente taxelor de școlarizare instituțiilor gazdă. De asemenea, se oferă asigurări medicale și alte beneficii.

Avantajul pe termen lung al programelor în co-tutelă Erasmus Mundus este oferirea unei finanțări adecvate pentru lansarea unor linii de studiu atractive și bazate pe cooperare internațională, care pot deveni ulterior programe permanente. Cu toate acestea, noile programe trebuie să câștige independență financiară la finalul ciclului de co-finanțare EM.

III.4.3 Programe Operaționale 2014-2020

Acordul de parteneriat (AP) al României cu Comisia Europeană pentru perioada 2014-2020, semnat în August 2014, include cinci fonduri structurale și de investiții europene (fonduri ESI): Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), Fondul de coeziune (FC), Fondul social european (FSE), Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (EMFF). AP vizează următoarele provocări și prioritățile aferente:

- promovarea competitivității și a dezvoltării locale, în vederea consolidării sustenabilității operatorilor economici și a îmbunătățirii atractivității regionale;
- dezvoltarea capitalului uman prin creșterea ratei de ocupare a forței de muncă și a numărului de absolvenți din învățământul terțiar, oferind totodată soluții pentru provocările sociale severe și combaterea sărăciei, în special la nivelul comunităților defavorizate sau marginalizate ori în zonele rurale;
- dezvoltarea infrastructurii fizice, atât în sectorul TIC, cât și în sectorul transporturilor, în vederea sporirii accesibilității regiunilor din România și a atractivității acestora pentru investitori;
- încurajarea utilizării durabile și eficiente a resurselor naturale prin promovarea eficienței energetice, a unei economii cu emisii reduse de carbon, a protecției mediului și a adaptării la schimbările

- climatic;
- consolidarea unei administrații publice moderne și profesioniste prin intermediul unei reforme sistemice, orientată către soluționarea erorilor structurale de guvernare (Comisia Europeană, 2014, p. 1).

Prin Programul Operațional Capital Uman (POCU), se așteaptă ca una dintre principalele schimbări în domeniul educației și competențelor să fie Îmbunătățirea calității și eficacității învățământului terțiar, precum și a accesului și participării la acesta, prin internaționalizarea învățământului terțiar și schimburile de bune practici (Ministerul Fondurilor Europene, 2014, p. 23)

Componenta de mobilitate sau de internaționalizare a învățământului superior este cuprinsă în AP, respectiv în Programul Operațional Capital Uman (POCU), în cadrul următoarelor priorități de investiții:

- 10iii: “Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups”:
 - Acțiuni pentru extinderea accesului și participării la învățământul terțiar
 - o Instituirea și utilizarea unor pachete integrate de măsuri de asistență educațională și sprijin financiar care să includă: burse de studii, mobilități, constituirea de rețele și comunități virtuale de studii de la distanță etc., a căror acordare va fi condiționată de absolvirea studiilor terțiare/ocuparea unui loc de muncă în timp de 6 luni de la finalizarea studiilor, în vederea creșterii numărului de cursanți și de absolvenți din învățământul terțiar, în special pentru cei care provin din grupuri vulnerabile, cu accent pe populația roma, rural și cursanți netradiționali (pentru toate tipurile de studii de nivel terțiar: învățământ post-liceal, de licență și de masterat, studii doctorale și post-doctorale) (Ministerul Fondurilor Europene, 2014, p. 175).
 - Acțiuni pentru creșterea calității și utilității studiilor terțiare
 - o Mecanisme de îmbunătățire a învățământului terțiar non-universitar și universitar bazate pe programe de mobilitate și conținut inovator în relație cu nevoile pieței muncii (inclusiv promovarea unor măsuri integrate de

mobilitate cu programul Erasmus+ pentru asigurarea pregătirii practice a studenților și a unei experiențe internaționale de formare) (Ministerul Fondurilor Europene, 2014, pp. 175-176)

- Acțiuni de creștere a ratei de ocupare în rândul participanților din învățământul terțiar

o Activități de cercetare și de colaborare în rețea pentru tinerii cercetători în scopul creării de sinergii între cercetare și inovare, în special în ceea ce privește complementaritatea cu sectoarele cu potențial de creștere identificate în SNC și SNCDI, în sprijinul internaționalizării învățământului terțiar (Ministerul Fondurilor Europene, 2014, p. 193)

III.5 Tips and tricks

1. Imagine instituțională

O problemă generală în atragerea de studenți internaționali o reprezintă lipsa de atractivitate a programelor de studiu din statele care nu beneficiază de o vizibilitate internațională adecvată pentru sistemul universitar intern. Mai mult, această vizibilitate trebuie asociată unei reputații bune măsurate la nivelul diverselor exerciții internaționale de ierarhizare, prin atragerea de acoperire mediatică pozitivă și prin oferirea de oportunități personale în momentul finalizării studiilor. Pentru construirea și dezvoltarea unei imagini pozitive este important ca fiecare instituție de învățământ superior să aibă un departament care să se ocupe exclusiv de imaginea universității, de formarea unui brand educațional, de relaționarea cu presa, de comunicarea cu actorii relevanți, realizarea de materiale promoționale (atât în limba română cât și în limbi de circulație internațională), comunicarea social-media etc.

2. Infrastructura internaționalizării

Participarea studenților și a personalului din alte state la activități academice trebuie însoțită de o dezvoltare a universităților orientată spre asigurarea de servicii și comunicarea cu aceștia în limbi de circulație internațională. Secretariatele, serviciile de consiliere, indicatoarele din spațiile publice trebuie toate adaptate la nevoile studenților străini. De obicei, este importantă identificarea de personal fluent în engleză, dar alte limbi sunt de asemenea necesare în cazul în care programele de studiu sunt oferite în acestea. De asemenea, formularele pot fi traduse în limbi străine relevante și urcate pe websiteurile oficiale ale instituțiilor

pentru a fi cât mai ușor de procurat și completat de către studenți.

O alternativă, care ar putea reduce costurile pentru universitățile angajate în internaționalizare, ar fi crearea unui oficiu special pentru studenți și personal străin care să intermedieze accesul la administrație a comunității academice alolingve.

3. Identificarea grupurilor țintă

Ideea de internaționalizare implică un nivel general ridicat de deschidere, dar în general universitățile au ca țintă a politicilor de internaționalizare o serie de instituții partenere (pentru mobilități de personal) sau de regiuni cu care prioritizează schimburile de studenți. În multe cazuri, prioritățile pentru deschiderea incoming/outgoing diferă destul de mult. Din nou, au un rol diferențele de prestigiu perceput între instituții: pentru mobilitățile outgoing sunt preferate destinații "de renume". De foarte multe ori, restricțiile în edificarea de parteneriate țin de numărul ridicat de instituții din state terțe care curtează universități din sistemele de învățământ superior prestigioase.

Pentru facilitarea mobilităților incoming sunt de obicei țintite regiuni în care nevoia pentru educație universitară depășește oferta. De obicei aceste regiuni sunt state în curs de dezvoltare cu o dinamică demografică pozitivă, sau cu o creștere extrem de rapidă a ponderii tinerilor care accesează învățământul superior. Este importantă existența de legături culturale cu statele respective, iar formarea de relații pe termen lung contribuie la dezvoltarea de rețele de acces.

În cazul României, o zonă de interes potențial o reprezintă Africa francofonă, unde creșterea populației indică o cerere explozivă pentru studii universitare, pe termen lung. De asemenea, creșterea economică ridicată și apariția de state care par să fie în curs de ieșire din situația economică precară specifică continentului (e.g. Gabon, Camerun, Senegal, Côte d'Ivoire, precum și mai dezvoltatele state maghrebiene care deja se situează în zona economiilor mediu dezvoltate) indică o serie de axe prioritare de curtare a studenților internaționali. Tradiția francofonă din aceste state poate fi exploatată prin accentuarea participării României la activități ale Francofoniei sau prin dezvoltarea de programe pedagogice în limba franceză. Totodată, câteva zone prioritare ar trebui definite prin strategia națională privind internaționalizarea educației.

4. Fluidizarea admiterii studenților internaționali

Marile universități din statele cu sisteme educaționale internaționalizate tind să faciliteze admiterea studenților străini prin simplificarea la maxim a aplicațiilor organizate din alte state. Astfel, se asigură admiterea doar cu documente scanate, documentele legalizate în format fizic fiind solicitate doar studenților admiși. Această abordare simplifică admiterea și încurajează un număr mai mare de aplicanți internaționali să ia parte la concursurile de admitere. Pentru a permite derularea procedurilor de admitere în timp util, acest proces ar necesita probabil devansarea procesului de admitere și chiar derularea preliminară a acestuia înainte de finalizarea examenelor de finalizare a învățământului secundar. Această abordare necesită însă schimbări de legislație și de reglementări.

5. Admiterea și informare centralizată

Pentru studenții internaționali, universitățile care nu au un renume propriu sunt adesea selectate ca urmare a consultării de profiluri pe siteuri centralizate. Unele websiteuri facilitează inclusiv procesul de admitere, cum este cazul websiteului britanic www.ucas.com. Pentru România, accesarea websiteului <http://studyinromania.gov.ro> poate oferi universităților oportunitatea de a lista și descrie programe de studiu pe o platformă ușor identificabilă ca nume, brand și acces de pe platforme de căutare de tip Google. O dezvoltare pe termen lung a unei astfel de platforme ar putea include posibilitatea de a aplica direct de pe platformă pentru programele individuale de studiu sau o alternativă ar fi dezvoltarea unui sistem de admitere online pe websiteul oficial al fiecărei universități.

6. Oferirea de opțiuni de finanțare a studiilor

Un "hook" potențial pentru studenții internaționali ar fi oferirea de oportunități de finanțare, chiar dacă acestea ar rămâne limitate de resursele fiecărei instituții. Astfel, pentru studenții internaționali cu rezultate pozitive, se pot oferi burse, ajutor financiar parțial sau servicii studentești adaptate nevoilor acestora. Aceste resurse, chiar dacă acoperă un număr mic de studenți, pot contribui la atragerea de talent din străinătate și pot încuraja studenți care aplică dar nu obțin sprijinul financiar oferit să accepte totuși oferta de studii.

7. Dezvoltarea serviciilor studentești

Totodată, serviciile studentești sunt o componentă importantă care ajută la integrarea și asistarea studenților (importante și în dezvoltarea brandului unei ÎÎS). Dintre acestea amintim: **serviciul de întâmpinare la aeroport/gară** (întrucât pentru majoritatea studenților străini sosirea într-o altă țară

poate fi un lucru copleșitor, acest serviciu este de cele mai multe ori foarte apreciat), putând fi organizat atât de către o persoană din departamentul de Relații Internaționale cât și de/cu ajutorul unei organizații studențești; **sistemul de tipul “buddy system”** care are ca scop asistarea studenților internaționali pe de-o parte, încurajarea studenților din universitatea de origine să comunice în limbi străine cât și expunerea studenților la diversitate și multiculturalitate; **welcome week** – perioada în cadrul căreia universitatea urează bun-venit studenților și care ar trebui să cuprindă primirea unui **“Kit de supraviețuire a studentului”**, întâlnirea cu coordonatorul, mentorul/buddy, vizitarea campusului, elemente de cunoaștere și adaptare la cultură, o introducere a serviciilor studențești, drepturilor și obligațiilor, facilităților studențești (bibliotecă, bază sportivă, cursuri de limba română/limbi străine etc.), procedurilor administrative, ajutor cu actele necesare, întâlniri cu organizațiile studențești, evenimente culturale și de cunoaștere. Pentru studenții outgoing, care vor avea parte de o mobilitate sunt utile **workshopurile de pregătire înainte de mobilitate** (discuții despre șocul cultural – ce este și cum se poate trece peste acesta, „to do list” - înainte de plecare).

III.6 Alte Instrumente

Printre instrumentele care pot fi folosite de către universități se numără și portalurile **online de promovare a ofertei educaționale**. Portalul oficial al României este www.studyinromania.gov.ro (www.sir.gov.ro), prima platformă complexă care promovează învățământul superior românesc la nivel global, contribuind la atragerea studenților naționali și internaționali, în programe de studiu din oferta educațională a universităților românești. Pentru promovarea ofertei educaționale a instituției de învățământ pe care o reprezentați intenția trebuie transmisă printr-un e-mail pe adresa studyinro@uefiscdi.ro.

Totodată, mai pot fi folosite platformele www.erris.gov.ro și www.euraxess.gov.ro.

Un alt instrument utilizat pot fi **târgurile universitare**. În cadrul acestor târguri, universitățile românești ar trebui să identifice grupurile țintă de studenți pe care îi are în vedere însă, totodată trebuie evaluată relevanța acestora și valoarea adăugată adusă pentru universitate. Participarea la o serie de târguri fără un obiectiv anume, fără ținte clare privind studenții vizați cât și fără materiale relevante pentru aceștia, ar putea duce mai degrabă la un consum de resurse mai mare decât un câștig.

DO YOU SPEAK ENGLISH?

CAPITOLUL IV

IV. Internaționalizarea ÎS în România

IV.1 Evoluții recente

Din 2003 până în prezent, conform informațiilor furnizate de Eurostat, atât numărul de studenți români care pleacă să studieze în străinătate, cât și al celor din străinătate care vin să studieze în România au crescut constant, după cum reiese din graficele următoare:

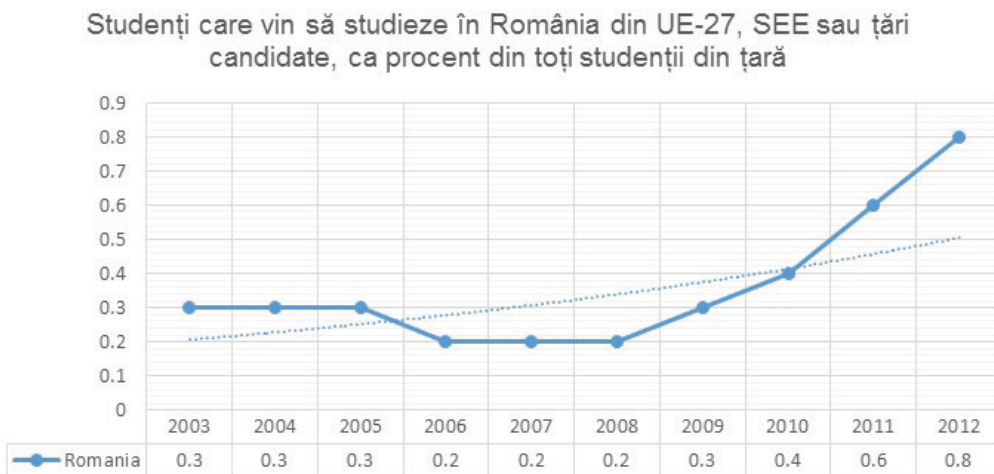

Fig 10 - Studenți care vin să studieze în România din UE-27, SEE sau țări candidate, ca procent din toți studenții din țară

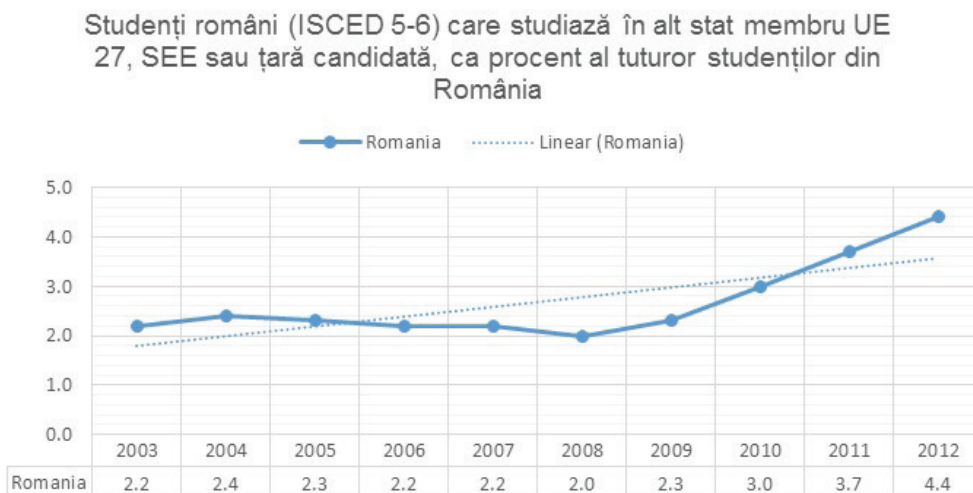

Fig 11 - Studenți români (ISCED 5-6) care studiază în alt stat membru UE 27, SEE sau țară candidată, ca procent al tuturor studenților din România

Acest trend indică deschiderea granițelor României în ceea ce privește învățământul superior, în special după aderarea la UE. Cu toate acestea, creșterea indicată de România este mai mică decât cea a mediei UE în sensul primirii de studenți străini, motiv pentru care trebuie depuse eforturi în continuare în acest sens.

IV.2 România comparativ cu UE și alte țări

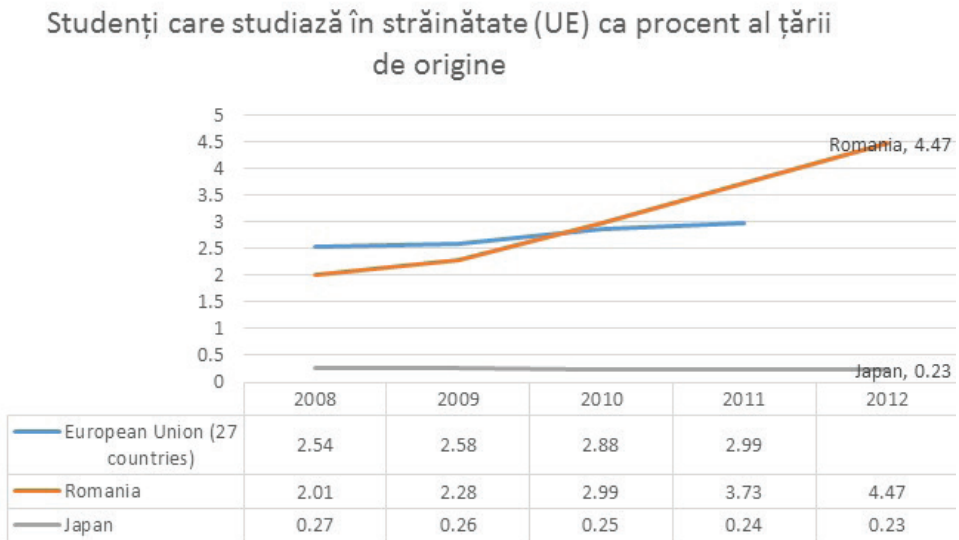

Fig 12 - Studenți care studiază în străinătate (UE) ca procent al țării de origine

Conform informațiilor furnizate de Eurostat, România a depășit în 2009 media UE în ceea ce privește numărul de studenți trimiși în străinătate. Țara cu cel mai mare număr de studenți plecați în străinătate este Cipru (peste 80% în fiecare an), în timp ce la polul opus se situează Japonia, cu sub 0,3% în fiecare an și procente în scădere constante (Eurostat, 2014).

Studenti străini ca procent al populației totale de studenți în țara gazdă

Fig 13 - Studenți străini ca procent al populației totale de studenți în țara gazdă

Privind în cealaltă direcție, cea a studenților de tip incoming, putem observa că România se află încă departe de media UE, dar crește într-un ritm mai accelerat decât UE sau Japonia, motiv pentru care, cu politici și strategii adecvate, discrepanțele probabil că se vor atenua și mai mult în timp.

IV.3 Angajamente ale României cu impact asupra internaționalizării

Eforturile României în contextul internaționalizării sunt consistente, producând rezultate vizibile și ușor cuantificabile în ultimul deceniu, conform datelor prezentate anterior. Putem trece în revistă momentele cheie ale dezvoltării internaționalizării în România.

România, în calitate de membră a EHEA și-au luat angajamentul de a crește atractivitatea și competitivitatea EHEA, pentru a încuraja cooperarea bazată pe parteneriate, pentru a intensifica politicile de dialog și pentru recunoașterea calificărilor.

Cu privire la angajamentele asumate de România pe tema internaționalizării, mobilității studenților, profesorilor și cercetătorilor, o componentă esențială a Procesului Bologna a fost reiterată în toate Comunicatele Ministeriale EHEA. Principalele provocări cu privire la implementarea angajamentelor pe mobilitate sunt următoarele:

- Portabilitatea granturilor și împrumuturilor;
- Recunoașterea studiilor;
- Înlăturarea obstacolelor și barierelor financiare în privința mobilității studenților și profesorilor;
- Facilitarea eliberării vizelor și a permiselor de muncă;
- Flexibilitatea traseelor de învățare;
- Parcurgerea etapelor necesar pentru a îmbunătăți calitatea și acoperirea datelor statistice cu privire la mobilitatea studenților;
- Acțiunile necesare la nivelul instituțiilor de învățământ superior.
- Portabilitatea totală a granturilor și a împrumuturilor de studiu;
- Ținta de mobilitate de 20% absolvenți mobili;
- Flexibilitatea sistemului de pensii pentru cadrele didactice;
- Acordarea de vize și permise de muncă;
- Crearea unei rețele de experți.

Cu privire la implicarea României în grupurile de lucru și rețelele BFUG, trebuie menționat faptul că:

- În 2004 – 2005, România a fost reprezentată de către Ion Ciuca și Radu Damian în grupul de lucru BFUG pe portabilitatea granturilor și împrumuturilor;
- Luminița Nicolescu a fost Președintele grupului de lucru BFUG pe Deschidere Internațională în 2010 – 2012;
- În prezent, România este unul dintre statele coordonatoare ale Rețelei de Experți în materie de Suport pentru Studenți (NESSIE), rețeaua stabilită în conformitatea cu angajamentul stipulat la Londra și UEFISCDI, care a organizat ultima întrunire anuală de la București. Reprezentanta României este Marilena Din;
- România este reprezentată de către Adrian Curaj în grupul de lucru BFUG din perioada 2012-2015 pe “Mobilitate și Internaționalizare”, dezvoltat pentru a contribui la implementarea strategiei “Mobilitate pentru o mai bună învățare” adoptată în Conferința Ministerială de la București din 2012;
- Horia Iovu este unul dintre coordonatorii grupului de lucru EHEA 2012 - 2015 EHEA pe cel de-al treilea ciclu.

Grupul de lucru BFUG pe mobilitate și internaționalizare a ridicat recent o problemă importantă cu privire la definiția “mobilității personalului”. La nivel global, acest termen are o varietate de înțelesuri și pentru a avea un înțeles comun în rândul tuturor țărilor membre participante în Procesul Bologna, este nevoie de clarificarea acestui concept, având în vedere că alte concepte similare (cum este mobilitatea studenților) au fost recent

clarificate în scopul colectării datelor (UEFISCDI, 2013).

IV.4 Legislația Națională relevantă

În ceea ce privește legislația națională, instituțiile și actorii relevanți privind internaționalizarea educației, o trecere în revistă a acestora poate fi consultată în studiul realizat de UEFISCDI în 2013 - Internaționalizarea Învățământului Superior în România, cât și documentele din proiectul IEMU: Cadru Strategic pentru Internaționalizarea Învățământului Superior din România. Analiză și Recomandări și Blueprint al unei structuri pentru promovarea sistemului de învățământ superior din România; Acestea sunt disponibile pe siteul oficial al proiectului anterior – www.politici-edu.ro și respectiv proiectul IEMU – www.iemu.forhe.ro sau pe siteul UEFISCDI – www.uefiscdi.gov.ro.

IV.5 Percepția studenților privind internaționalizarea

Conform unui chestionar aplicat în cadrul proiectului IEMU, privind percepția studenților privind internaționalizarea, în 17 universități din România^[3], studenții consideră universitățile românești internaționalizate sau puțin internaționalizate, aceștia fiind în general nemulțumiți de numărul de oportunități internaționale, de lipsa sau numărul prea mic al profesorilor străini care predau în cadrul universităților, de insuficiența cursurilor predate în limba engleză cât și de lipsa diversității și multiculturalității corpului studentesc observată prin absența sau numărul foarte mic al studenților internaționali.

Printre obstacolele cele mai des întâlnite privind neparticiparea într-o mobilitate de studiu, practică sau activități de voluntariat sunt motivele de tip financiar (47% dintre respondenți), motivele personale (40% dintre respondenți), lipsa de transparență și promovare a acestor oportunități, familia care nu acordă susținere morală sau financiară. Totodată, printre motivele menționate se numără și faptul că prietenii sau colegii din același program nu participă în mobilități, că anumiți colegi/prieteni la întoarcerea din mobilități au avut probleme sau că profesorii nu i-au încurajat.

În ceea ce privește experiența unei mobilități, 87% dintre respondenți au considerat experiența mobilității utilă astfel, după întoarcere 79% au recomandat și altor studenți să aleagă să studieze, muncească sau să desfășoare activități de voluntariat în străinătate. 61% dintre respondenți au considerat că profesorii au contribuit la valorificarea la maxim a

[3] Chestionarele au avut un număr de 5126 de respondenți atât studenți români cât și studenți străini. Dintr-aceștia, 5,7% au fost studenți străini (293 respondenți) și 94,3% (4833 respondenți) studenți români. Din totalul respondenților, 993 au participat într-o mobilitate (de studiu, practică/lucru, activitate de voluntariat).

experienței lor internaționale, același procent de studenți mărturisesc că au fost încurajați să vorbească la clasă despre experiența internațională atunci când s-au întors. În termeni de deschidere și suport din partea biroului internațional privind toate aspectele logistice ale mobilității, 66% dintre studenți au menționat că au primit suportul și ajutorul din partea birourilor de relații internaționale privind toate aspectele logistice ale unei mobilități. Cât despre problemele întâmpinate, 26% au menționat că au avut probleme cu recunoașterea și echivalarea ECTS la întoarcerea din mobilitate.

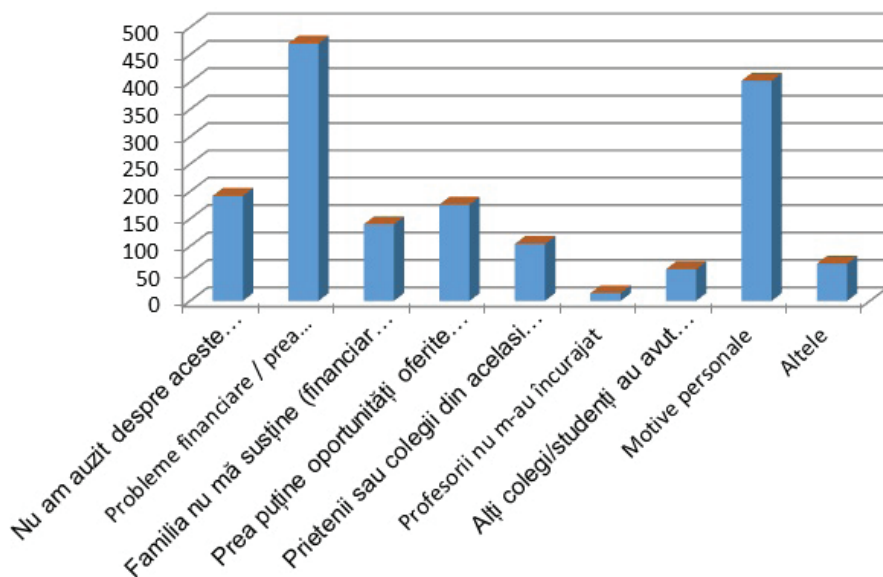

Fig 14 - Obstacole privind participarea în cadrul mobilităților

Studenții au venit cu o serie de sugestii de îmbunătățire privind internaționalizarea universităților și anume: nevoia mai multor oportunități internaționale, mai mulți profesori străini care să predea în cadrul universităților, mai multe cursuri în limba engleză, mai multă diversitate (sugerată prin prezența mai multor studenți internaționali), mai multă transparență și promovare a programelor și oportunităților internaționale, profesionalizarea cadrelor didactice privind predarea în limba engleză și alte limbi străine, dezvoltarea de MOOCs și cursuri online, dezvoltarea unor evenimente în cadrul cărora studenții și alumnii care au participat în mobilități sau oameni de succes, să împărtășească experiența acumulată (exemple de bună practică), suplimentarea personalului care lucrează în cadrul departamentelor de relații internaționale cât și crearea unui sistem de tipul “buddy system”.

Anexa 1 - Model structurat de asistare în dezvoltarea unui plan strategic privind internaționalizarea educației

Model structural suport pentru dezvoltarea unui plan strategic de internaționalizare

Observații

Nu există un plan strategic universal valabil; acest model are rolul de a oferi sugestii instituțiilor care nu au încă un plan strategic implementat și/ sau aceluia care iau în considerare revizuirea planului existent. Modelul poate fi adaptat de către grupul care dezvoltă planul strategic în funcție de caz.

Planul ar trebui să stabilească o perioadă specifică de timp și ar trebui să facă trimitere sau să fie în strânsă legătură cu planul strategic instituțional general al universității (acolo unde este relevant), și cu alte scopuri manageriale și intervale de timp. Dacă nu există un astfel de cadru instituțional, planul de internaționalizare ar putea fi legat de intervalul de timp al Cadrului Strategic pentru Învățământul Terțiar din România (2015-2020).

Deși un număr limitat de stakeholderi vor fi responsabili de varianta preliminară a planului, este important ca toți stakeholderii implicați în implementare să fie consultați și, în măsura în care se poate, implicați în dezvoltarea planului. Șansele implementării cu succes depind în mare măsură de asumarea și implicarea stakeholderilor.

Acest document stabilește o structură de bază pe care stakeholderii universitari o pot utiliza și adapta în dezvoltarea strategiei de internaționalizare.

Structura propusă pentru planul strategic de internaționalizare

1. Cuvânt înainte:

Dacă există un cuvânt înainte, acesta este de regulă scris de către președinte/rector / prorector sau reprezentantul desemnat al acestora.

De cele mai multe ori este scris după ce planul a fost finalizat și aprobat de stakeholderii relevanți. Este un simbol al “asumării” și “aprobării” echipei de conducere a instituției, prin urmare are un rol important pentru credibilitatea și implementarea planului. Planul strategic este relativ ușor de conceput, însă fără sprijinul echipei de conducere implementarea ar fi

dificilă, dacă nu chiar imposibilă.

2. Introducere

Prima parte a planului ar putea fi compusă din următoarele secțiuni:

2.1 Stabilirea contextului

O declarație cu privire la contextul național/ internațional și local în care se va dezvolta internaționalizarea, cu exemple de politici cheie de la nivel național și al Uniunii Europene. Această secțiune introduce contextul mediului în care universitatea își desfășoară activitatea.

2.2 Evaluarea stadiului actual al internaționalizării

Se va realiza o autoevaluare critică a instituției. Această autoevaluare ar trebui să includă informații cu privire la punctele tari pe care instituția consideră că le are/ potențiale avantaje în ceea ce privește internaționalizarea, puncte slabe etc.

2.3 Viziune strategică

Pe baza celor două secțiuni anterioare, ar putea fi concepută o afirmație cu privire la viziunea strategică a universității pentru internaționalizare, incluzând relevanța internaționalizării pentru misiunea și tipul universității, dar și raționamentele suport.

3. Tematicile care ar trebui subliniate în planul de internaționalizare

Pe baza evaluării situației actuale a universității și a aspirațiilor acesteia în domeniul internaționalizării, ar fi utilă structurarea planului în jurul unor tematici cheie generale care ar trebui soluționate. Acestea ar trebui să depindă de și să fie în strânsă legătură cu prioritățile generale ale universității.

Câteva tematici posibile de interes:

- cercetare și colaborare academică,
- programe academice și curriculă,
- mobilitatea studenților și a personalului (inward și outward),
- recrutarea studenților internaționali,
- livrarea educației transnaționale (în afara României)
- management și guvernare instituțională,
- activități extra-curriculare,
- relații, parteneriate și servicii externe.

Domeniile de interes vor fi cel mai probabil interconectate, dar pentru a prioritiza și structura conținutul planului strategic, este importantă identificarea ariilor cheie pe care planul strategic le va detalia.

4. Scopuri și acțiuni/ strategii pentru a le atinge

Este important ca eforturile pentru dezvoltarea strategiei de internaționalizare să nu fie irosite din cauza eșuării implementării strategiei. Astfel pentru fiecare arie care ar trebui soluționată, este importantă identificarea și formularea obiectivelor specifice.

Terminologia poate varia; unii folosesc termenul “scop”, alții “obiective” sau “ținte”. Este important ca universitatea să identifice acțiuni specifice pe care le va realiza pentru a atinge aceste scopuri, ce anume speră să îndeplinească până la finalul intervalului de timp (cum va arăta rezultatul final?), și ca planul să includă mecanisme și intervale de timp pentru a monitoriza progresul.

Țintele ar trebui să fie SMARTER:

- Specific - Specifice (legate de o anumită activitate; argumentare clară)
- Measurable - Măsurabile (din punctul x la a (data) până în punctul y la b (data); de obicei date numerice)
- Achievable – Realizabile (cuprinzătoare, dar nu excesiv de cuprinzătoare; stabilite de comun acord de responsabili)
- Realistic – Obiective (relevante, adecvate)
- Time constrained – Limitate în timp (cadru temporal clar)
- Evaluate – Evaluate (permit monitorizarea)
- Re-evaluate – Reevaluate (permit revizuirea)

Adesea este mai ușor ca la început să fie formulate scopuri/ obiective/ ținte foarte ambițioase, pentru ca mai apoi, prin revizuire și reducerea sferei de interes, să se ajungă la obiective mai realiste, conform intervalului de timp și a resurselor disponibile.

Este important ca o strategie de internaționalizare să fie complet integrată în alte strategii și procese la nivelul universității; strategia nu ar trebui să funcționeze “izolat”. Astfel, este important ca universitatea să poată răspunde la întrebări precum: Dacă o nouă activitate este planificată, există suficiente reusurse? Este suficient de bine pregătit personalul?

Tabelul de mai jos ilustrează tematicile generale pentru stabilirea scopurilor (coloana stângă), cu activități specifice pe care ar putea să se concentreze obiectivele secundare necesare pentru atingerea obiectivului principal (coloana din dreapta). De exemplu, scopul cu privire la “program academic” ar putea fi exprimat astfel: “De a conferi o dimensiune internațională experienței academice a tuturor studenților” sau “De a asigura faptul că în urma absolvirii, toți studenții beneficiază de cunoștințe, abilități și pregătire globale necesare pentru a trăi și a lucra într-o societate globală complexă”.

Obiectivele secundare din coloana stângă ar oferi acțiuni specifice care ar putea fi realizate pentru îndeplinirea obiectivului principal. Scopurile secundare ar putea fi exprimate astfel “De a crește cu 20% numărul studenților care beneficiază de programe de schimb”; sau “De a iniția un program de pregătire profesională interculturală pentru personalul academic și administrativ”.

Planul ar trebui să specifice acțiunile de implementat pentru atingerea obiectivelor secundare specifice, cum ar fi “1) Creșterea nivelului de informare a studenților cu privire la oportunitățile de mobilitate, prin diseminarea fluturașilor, organizarea unei zile de informare cu privire la mobilitate, organizarea unor standuri de informare în sala de mese; 2) revizuirea politicilor cu privire la transferul de credite astfel încât acestea să nu constituie un obstacol în calea mobilității”, etc.

Program academic	Programe de schimburi pentru studenți (inward și outward)
	Studiul limbilor străine
	Internaționalizarea curriculei
	Studii tematice sau de nișă
	Oportunități de muncă/studiu în străinătate
	Studenți internaționali și recrutarea acestora
	Internaționalizarea proceselor de predare și învățare
	Programe în cotutelă sau cu specializare dublă

	Programe de dezvoltare profesională interculturală
	Programe de mobilitate pentru personalul academic și administrativ
	Lectori și profesori invitați
	Legături între inițiativele de predare și cele de cercetare
Colaborare academică și în cercetare	Centre regionale și tematice
	Proiecte de cercetare în cotutelă
	Conferințe și seminarii internaționale
	Articole și lucrări scrise și publicate în colaborare
	Acorduri internaționale de cercetare
	Coordonarea în cotutelă a studenților doctoranzi
	Doctorate în cotutelă sau duble
	Schimburi pentru cercetători și studenții absolvenți
	Participarea în rețelele internaționale de cercetare
	Parteneriate internaționale de cercetare în sectorul academic și alte sectoare
	Proiecte de legătură între cercetare, curriculă și predare
Activități extra-curriculare	Asociații și cluburi studențești
	Evenimente internaționale și interculturale în cadrul campusului
	Legătura cu grupurile culturale din cadrul comunității
	Grupuri și programe pentru studenți
	Programe de dezvoltare pentru alumni

	Sisteme de suport social, cultural și academic
Relații și servicii externe	Parteneriate și proiecte comunitare cu grupuri non-guvernamentale sau cu companiile din sectorul privat
	Proiecte de asistență pentru dezvoltare internațională
	Programe/ servicii personalizate de pregătire profesională în afara țării
	Legături dintre proiectele de dezvoltare și activitățile de pregătire profesională cu predarea și cercetarea
	Muncă în folosul comunității și proiecte interculturale
	Campusuri extra-teritoriale și învățământ la distanță
	Participarea la rețelele internaționale
	Grupări ale rețelelor de alumni în afara țării

(Adaptat din Qiang, 2003, p.258)

5. Roluri și responsabilități

Pentru fiecare acțiune ar trebui să se desemneze grupul, biroul sau persoana responsabil/ă de îndeplinirea ei. Acest lucru va presupune o anumită organizare a rolurilor și a responsabilităților. De exemplu, dacă sunt implicate mai multe departamente, cum va fi stabilită structura decizională?

6. Buget

Implementarea unui plan strategic presupune anumite cheltuieli, prin urmare este important de identificat costul și de înaintat bugetul pentru aprobare conform cadrului de reglementare al fiecărei instituții.

7. Considerații în crearea și implementarea unui plan

Pentru a asigura faptul că acțiunile/ inițiativele vor fi implementate

conform planului, iar strategia este sustenabilă și de succes pe termen lung, instituțiile vor fi nevoite să stabilească dacă îndeplinesc condițiile necesare pentru implementare – mai precis, structuri adecvate (academice și administrative), procese de luare a deciziile, resurse și stakeholderi suport. Discuțiile pe această temă ar putea conduce la, includerea scopurilor și a strategiilor necesare pentru implementarea planului (de ex. “de a crește capacitatea biroului internațional pentru a sprijini numărul tot mai mare al activităților de internaționalizare prevăzute în plan.”). Printre elementele organizaționale cheie necesare internaționalizării se numără:

Sprijinul echipei de conducere și al stakeholderilor	Angajamentul ferm exprimat pentru internaționalizare al conducerii
	Implicarea activă a facultăților și a personalului din întreaga universitate
	Argumente și obiective bine definite pentru internaționalizare
	Recunoașterea internaționalizării și a dimensiunii internaționale în definirea misiunii, în documentele relevante de strategie și politici publice
Operațiuni	Integrarea internaționalizării în planificarea instituțională și la nivel de departamente, bugete și sisteme de asigurare a calității
	Structuri organizaționale adecvate
	Sisteme de comunicare (formală și informală) pentru asigurarea legăturilor și coordonare
	Echilibru între abordarea centralizată și descentralizată a promovării și managementului internaționalizării
	Sisteme adecvate de sprijin financiar și alocare a resurselor

Servicii suport	Suport pentru internaționalizare și activitățile conexe din partea structurilor de servicii la nivel instituțional (de ex. cazare pentru studenți, registratură, strângere de fonduri, etc.)
-----------------	--

(adaptat din Qiang, 2003, p.258)

Condițiile preliminare, rolurile și responsabilitățile, dar și costurile reprezintă aspectele cheie ale planului strategic, parte integrantă a dezvoltării acestuia, și esențiale pentru implementarea sa. Planul strategic ar putea fi însoțit de un plan operațional sau de lucru mult mai detaliat.

O atenție deosebită trebuie acordată modalităților de diseminare a strategiei la nivel de universitate. Strategia ar trebui promovată la nivelul întregii comunități (nu doar într-un grup restrâns). Acest lucru poate fi realizat prin diseminarea pe scară largă a documentelor în format fizic. Un portal online dedicat ar putea de asemenea să ajute foarte mult, în special dacă are funcționalități de feedback și comentarii.

8. Monitorizare și revizuire

Dispozițiile cu privire la monitorizarea și revizuirea strategiei trebuie stabilite de comun acord. Scopurile ar trebui revizuite cu regularitate (o diagramă de tipul “semaforului” pentru monitorizarea progresului poate fi foarte utilă). Strategia ar trebui să stabilească un plan de monitorizare, care să explice cum se va realiza monitorizarea, de către cine și la ce intervale de timp.

Acest lucru poate duce la revizuirii substanțiale – nu trebuie în mod obligatoriu păstrată o anumită țintă care nu mai este fezabilă sau adecvată. De asemenea, strategia ar trebui să stabilească un interval de timp pentru o revizuire de amploare (de exemplu după trei ani). Așa cum a fost menționat mai sus, trebuie incluse informațiile legate de perioada când se va face acest lucru, de către cine și în ce manieră.

Trebuie avut în vedere că dezvoltarea unei strategii de internaționalizare nu este un exercițiu unic. Dezvoltarea planului trebuie urmată de diseminare, implementare și revizuire, și apoi de dezvoltarea unui plan nou și revizuit, care să țină cont de modificările și experiențele anterioare, și așa mai departe.

Referință:

Qiang, Z. (2003) Internaționalizarea învățământului superior: Către un cadru conceptual, în Viitorul Politicilor în Educație, Volumul I Numărul 2, 2003, p.248 – 270, disponibil la: http://www.ses.unam.mx/docencia/2007II/Lecturas/Mod2_Qiang.pdf (accesat în data 01.10.14)

Bibliografie și citire suplimentară

ACA - Peter Scott. (2004). ACA Secretariat - Higher Education in a Changing Environment. Preluat pe 08 24, 2014, de pe http://www.aca-secretariat.be/fileadmin/aca_docs/images/members/2004_Higher_Education_in_a_Changing_Environment.pdf

ANOSR. (2010). ANOSR. Preluat pe 08 24, 2014, de pe http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/07/2010_Adoptat_Pozitia-ANOSR-cu-privire-la-mobilitatile-studentesti.pdf

ANPCDEFP. (2011). ANPCDEFP. Preluat pe 08 24, 2014, de pe http://www.anpcdefp.ro/userfiles/Raport_2011.pdf

ARACIS. (2014). ARACIS. Preluat pe 08 24, 2014, de pe http://proiecte.aracis.ro/fileadmin/Academis/A3/3._Glosar_act_3.pdf

BSUN. (2014). BSUN. Preluat pe 08 24, 2014, de pe <http://www.bsun.org/?task=about%20us&web=bsun>

CEEPUS. (2012). CEEPUS. Preluat pe 08 24, 2014, de pe <https://www.ceepus.info/fkh/FAQ.aspx>

CEEPUS. (2014). Networks. Preluat de pe CEEPUS: <https://www.ceepus.info/public/network/network.aspx>

CHE Consult GmbH. (2012, 11 01). Indicators for Mapping and Profiling Internationalisation - IMPI. Preluat de pe <http://www.impi-project.eu>

Comisia Europeană. (2013, 7 11). www.nuffic.nl. Preluat pe 08 24, 2014, de pe <http://www.nuffic.nl/bibliotheek/European-higher-education-in-the-world.pdf>

Comisia Europeană. (2014). eacea.ec.europa.eu. Preluat pe 08 24, 2014, de pe http://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus_en

Comisia Europeană. (2014, August). Rezumatul Acordului de parteneriat cu România, 2014-2020. European Commission.

Comisia Europeană. (2014). Tempus. Preluat pe 08 24, 2014, de pe http://eacea.ec.europa.eu/tempus/programme/about_tempus_en.php

Consiliul Uniunii Europene. (2013, 11 25-26). <http://www.consilium.europa.eu/>. Preluat pe 08 24, 2014, de pe http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/139717.pdf

Cornescu, M. C. (2004). Planificarea strategică. În M. C. Cornescu, Management - de la teorie la practica -. București: Editura Universității.

De Wit, H. a. (fără an). Internationalisation of Higher Education. 2015: A Study commissioned by Committee on Culture and Education of the European Parliament).

Erasmus+. (2014). Ce este Erasmus Plus? Preluat de pe Erasmusplus: <http://www.erasmusplus.ro/erasmusplus/ce-este-erasmus-plus>

ERI SEE. (2014). ERI SEE. Preluat pe 07 24, 2014, de pe http://www.erisee.org/sites/default/files/ERI%20SEE%20Work%20Programme%202014_FINAL.pdf

European Comission. (2014, June 4). Erasmus+. Ghidul programului. European Comission.

European Consortium for Accreditation in higher education. (2013). Frameworks for the assessment of quality in internationalisation. ECA OCCASIONAL PAPER.

Eurostat. (2014, August 13). Students from abroad by level of education and origin. Eurostat.

Fulbright. (2013). www.fulbright.ro. Preluat pe 08 24, 2014, de pe <http://www.fulbright.ro/fulbright-grants/for-romanian-citizens/fulbright-senior-award>

Göttingen International. (2014). Göttingen International. Preluat pe 08 24, 2014, de pe <https://www.uni-goettingen.de/en/27343.html>

Hamel, G. (2000). Reinvent Your Company. Fortune, 98-118.

IMPI. (2014). about IMPI. Preluat de pe Indicators for Mapping & Profiling Internationalisation: www.impi-project.eu/about-impi

Institutul Regional de Training. (2013). Training de Management si

Leadership, ppt. Timisoara, Timis, Romania.

Kolster, R. B. (2012). International student recruitment: policies and developments in selected countries. NUFFIC.

Kotze, P. R. (fără an). De ce este atât de importantă planificarea strategică în România. Preluat de pe The Network: <http://www.the-network.ro/resurse/editoriale/de-ce-este-atat-de-importanta-planificarea-strategica-in-romania-id-8-cmsid-34>

L. A. Witt, M. C. (2000). The Role of Participation in Decision Making in the Organizational Policies. Human Relations.

Martin, R. (2010, May 26). Five Questions to Build a Strategy. Preluat de pe HBR Blog Network: <http://blogs.hbr.org/2010/05/the-five-questions-of-strategy/>

Ministerul Afacerilor Externe. (2014). "Study in Romania" Programme. Preluat de pe Ministry of Foreign Affairs: <http://www.mae.ro/en/node/2176>
Ministerul Fondurilor Europene. (2014, August). OPERATIONAL PROGRAMME UNDER THE 'INVESTMENT FOR GROWTH AND JOBS' GOAL. Romania: Ministerul Fondurilor Europene.

Mintzberg, H. (1994). The Rise and Fall of Strategic Planning.

Panaite Nica, A. P. (2011). Managementul resurselor Umane. București: UEFISCDI.

Porter, M. (1996, November-December). What is Strategy? Harvard Business Review.

Quick, D. L. (2008). Understanding Organizational Behavior.

RCC - TF BHC. (2014). TF BHC. Preluat pe 08 24, 2014, de pe <http://www.taskforcehumancapital.info/index.php?id=23>

ro.wikipedia.org. (2013). Wikipedia. Preluat pe 08 23, 2014, de pe <http://ro.wikipedia.org/wiki/Globalizare>

Technische Universität München. (2014). Erasmus Student Mobility Practicum (SMP). Preluat pe 08 24, 2014, de pe <http://www.tum-erasmus->

smp.de/en/smp-praktikum/index.htm

UEFISCDI. (2012). chestionar.uefiscdi.ro. Preluat pe 08 24, 2014, de pe <http://chestionar.uefiscdi.ro/>

UEFISCDI. (2013). Internaționalizarea Învățământului Superior în România. București.

UEFISCDI. (2013). Internaționalizarea Învățământului Superior în România. București.

UEFISCDI. (2015). Cadru Strategic pentru Internaționalizarea a Învățământului Superior din România. Analiză și Recomandări. București.

UEFISCSU. (2010). Analiza diagnostic "Universitățile în contextul europenizării și globalizării". București.

UEFISCSU. (2010). Analiza diagnostic „Universitățile în contextul europenizării și globalizării”. București.

University of Freiburg. (2014). University of Freiburg. Preluat pe 08 24, 2014, de pe <https://www.ssc.uni-freiburg.de/abteilungen-en/eu-en/bildung-en/index-en.htm#erasmus-training-staff-mobility>

W. Watson, L. M. (2011). Member Competence, Group Interaction and Group Decision Making: A Longitudinal Study. Journal of Applied Psychology.

NB: la urmatorul link : <http://epthinktank.eu/2013/09/29/internationalisation-of-higher-education/> se gasesc numeroase studii, analize si statistici pentru o aprofundare a subiectului

Evidență figuri și tabele

Fig 1 - Țările de proveniență a studenților străini în anul universitar 2012-2013. Sursa: (UEFISCDI, 2013, p. 59).....	7
Fig 2 - Mobilități de personal - dinamica in/ out, sursă date: ANPCDEFP	8
Fig 3 - Raportul între fluxurile de mobilitate incoming și outgoing Erasmus (sursa: ANPCDEFP 2015).....	32
Fig 4 - Țări de origine ale cadrelor didactice sosite în misiuni de predare sau formare în România (sursa: ANPCDEFP 2015)	33
Fig 5 - Funcțiile managementului	37
Fig 6 - Etapele planificării strategice.....	39
Fig 7 - Planificarea strategică	40
Fig 8 - Etapele în luarea unei decizii	58
Fig 9 - Structura programului Erasmus+ (sursa: ANPCDEFP 2015)....	62
Fig 10 - Studenți care vin să studieze în România din UE-27, SEE sau țări candidate, ca procent din toți studenții din țară	73
Fig 11 - Studenți români (ISCED 5-6) care studiază în alt stat membru UE 27, SEE sau țară candidată, ca procent al tuturor studenților din România	73
Fig 12 - Studenți care studiază în străinătate (UE) ca procent al țării de origine.....	74
Fig 13 - Studenți străini ca procent al populației totale de studenți în țara gazdă.....	75
Fig 14 - Obstacole privind participarea în cadrul mobilităților	78
Tabel 1 - Comparație între Viziune și Misiune	41

Glosar

ANPCDEFP – Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale

ARACIS – Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior

AP - Acordul de parteneriat

BSUN – Rețeaua Universităților Mării Negre

CEEPUS – Programul Central European de Schimburi pentru Studii Universitare,

EMFF - Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime

ESG - Standardele și Liniile Directoare în Asigurarea Calității

EQF - Cadrul European al Calificărilor

FC - Fondul de coeziune

FEDR- Fondul european de dezvoltare regională

FEADR - Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală

FSE - Fondul social european

IEMU – Internaționalizare, Echitate și Management Instituțional pentru un Învățământ Superior de Calitate

IS – Învățământ Superior

IÎS - Instituție de Învățământ Superior

POCU - Programul Operațional Capital Uman

TIC - Tehnologia Informației

UEFISCDI - Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013
Investește în oameni!
Internaționalizare, echitate și management universitar pentru un învățământ superior de calitate (IEMU)
Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI)
Noiembrie 2015

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României

ISBN 978-606-94118-4-1

 PROSPECTIVE
PRESS